

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI
Fakulta přírodovědně-humanitní
a pedagogická

Komentované prohlídky pro děti předškolního věku v Podještědském muzeu

Bakalářská práce

Studijní program: B7505 – Vychovatelství
Studijní obor: 7505R004 – Pedagogika volného času
Autor práce: **Petra Bělinová**
Vedoucí práce: Mgr. Zuzana Pechová, Ph.D.

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Petra Bělinová**
Osobní číslo: **P15000135**
Studijní program: **B7505 Vychovatelství**
Studijní obor: **Pedagogika volného času**
Název tématu: **Komentované prohlídky pro děti předškolního věku
v Podještědském muzeu**
Zadávací katedra: **Katedra pedagogiky a psychologie**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cíle:

Zkoumat interaktivitu komentované prohlídky dle zaměřeného programu
Vytvořit metodiky komentovaných prohlídek pro děti daných věkových skupin, ověřit je s min.
počtem 15 účastníků a provést evaluaci

Metody:

Rešerše a analýza odborné literatury a jiných zdrojů
Zúčastněné pozorování

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná**

Seznam odborné literatury:

VÁGNEROVÁ, Marie. Vývojová psychologie. Vyd. 2., dopl. a přeprac. Praha. ISBN 978-80-246-2153-1

KULKA, Jiří. Psychologie umění. Praha: Grada, 2008. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-2329-7.

HANUŠ, Radek a Lenka CHYTILOVÁ. Zážitek pedagogické učení. Praha, 2009. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-2816-2.

JAGOŠOVÁ, Lucie, Vladimír JŮVA a Lenka MRÁZOVÁ KRAJÍČKOVÁ. Muzejní pedagogika: metodologické a didaktické aspekty muzejní edukace. Brno: Paido, 2010. Kultura a edukace. ISBN 978-80-7315-207-9.

ŠOBÁŇOVÁ, Petra. Škola muzejní pedagogiky 1: poznámky k partnerství výtvarné a muzejní pedagogiky. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2007. ISBN 978-80-244-1866-7.

BRABCOVÁ, Alexandra, ed. Brána muzea otevřená: [průvodce na cestě muzea k lidem a lidí do muzea]. Náchod: Juko, 2003. ISBN 80-862-1328-5.

SITNÁ, Dagmar. Metody aktivního vyučování: spolupráce žáků ve skupinách. Vyd. 2. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0404-6.

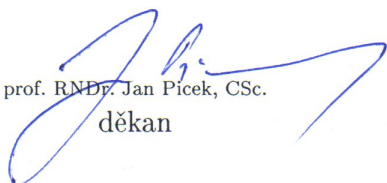
Vedoucí bakalářské práce: **Mgr. Zuzana Pechová, Ph.D.**

Katedra primárního vzdělávání

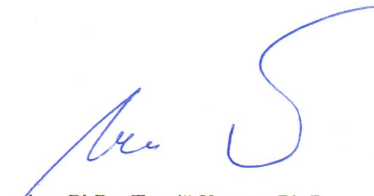
Datum zadání bakalářské práce: **1. dubna 2017**

Termín odevzdání bakalářské práce: **18. prosince 2018**

prof. RNDr. Jan Píček, CSc.
děkan

doc. PhDr. Tomáš Kasper, Ph.D.
vedoucí katedry

V Liberci dne 20. června 2017

Prohlášení

Byla jsem seznámena s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím mé bakalářské práce a konzultantem.

Současně čestně prohlašuji, že tištěná verze práce se shoduje s elektronickou verzí, vloženou do IS STAG.

Datum:

Podpis:

Poděkování

Ráda bych poděkovala své vedoucí paní Mgr. Zuzaně Pechové, Ph.D. za rady a trpělivost při vypracování této práce. Dále Podještědskému muzeu za podporu a pomoc při realizaci tohoto programu. V poslední řadě mé rodině a mému příteli, kteří mě během celého studia podporovali.

Anotace

Bakalářská práce se zabývá vytvořením edukačního programu pro předškolní děti v prostředí Podještědského muzea v Českém Dubu. Úkolem mé práce bylo nejen program vytvořit, ale také zrealizovat. Teoretická část popisuje tematické pojmy v oblasti muzejní pedagogiky a prostředí muzea. Praktická část obsahuje popis programu a vyhodnocení výsledků z několika hledisek.

Klíčová slova: Podještědské muzeum, muzejní pedagogika, muzejní pedagog mimoškolní výuka, předškolní věk, Podještědí

Anotation

The bachelor's thesis focuses on the creation of an educational programme for preschool children with the setting in the Podještědské Museum in Český Dub. The aim of this thesis was not only to create the programme, but also to realize it. The theoretical part describes thematic terms from the field of museum pedagogy and the museum sphere. The practical part contains the description of the programme and the evaluation of the results from several aspects

Keywords: Museum Podještědské, museum education, extracurricular, museum educator, preschool age, Podještědí

Obsah

Úvod	12
1 Teoretická část	13
1.1 Co je to muzeum	13
1.2 Muzeum jako vzdělávací objekt	13
1.2.1 Muzeum a jeho vzdělávací role v průběhu historie	13
1.2.2 Vzdělávací role v českých muzeích	17
1.3 Podještědské muzeum Český Dub	18
1.3.1 Historie Podještědského muzea	18
1.3.2 Expozice	19
1.4 Muzejní pedagogika	21
1.5 Osobnost muzejního pedagoga	24
1.6 Návštěvníci muzea	27
1.6.1 Edukační působení muzea	27
1.6.2 Muzejní publikum a jeho kategorizace	27
1.6.3 Specifika vybraných skupin návštěvníků v muzeu	28
1.7 Individuální věkové zvláštnosti u dětí předškolním věku	30
1.8 Vztah muzea a školy	31
1.8.1 Podještědské muzeum a jeho spolupráce s vzdělávacími institucemi	34
1.9 Význam edukačních programů v muzeu	34
2 Praktická část	36
2.1 Návrh prohlídek	36
2.2 Cíle programu	36
2.3 Témata prohlídek	37
2.3.1 Muzeum	37
2.3.2 Muzeum historie	37
2.3.3 Karolina Světlá	37
2.3.4 Vesnický život	37
2.3.5 Bedřich Smetana	37
2.3.6 Škola	38
2.3.7 Gotická skříň	38
2.4 Popis věkových kategorií	38
2.5 Časový harmonogram programu	38
2.6 Popis Programu	39

2.7	Rozdíly v programu dle věkových kategorií.....	42
2.8	Realizace programu	43
2.8.1	Změna plánu	43
2.8.2	Průběh jednotlivých prohlídek	44
	Výsledky jednotlivých úkolů a cílů	46
2.9	Evaluace programu	47
2.9.1	Metody evaluace.....	47
2.9.2	Výsledky vypořizovaných dat	49
2.9.3	Použité vyučovací a evaluační metody v programu	51
2.9.4	Výsledky programu	52
2.10	Diskuze	53
2.11	Závěr	54
	Literatura a zdroje.....	55
	Seznam příloh.....	59
	Přílohy	60

Seznam použitých zkratk

B. S –Bedřich Smetana

PM – Podještědské muzeum

KS – Karolína Světlá

MŠ – Mateřská škola

ŠVP – Školní vzdělávací program

Seznam obrázků

Obrázek 1: Muzejní pedagogika v poli vybraných pedagogických disciplín (Jagošová aj. 2010 s. 86)	21
Obrázek 2: Úkol č. 1	60
Obrázek 3: Návštěva u Karoliny Světlé	60
Obrázek 4: Úkol č. 2	61
Obrázek 5: Úkol č. 3	61
Obrázek 6 : Úkol č. 4	62
Obrázek 7: Úkol č. 5	62
Obrázek 8: Úkol č. 6	63
Obrázek 9: Dračí poklad	63
Obrázek 10: Pozorovací protokol "Kytíčky"	64
Obrázek 11: Pozorovací protokol "Sluníčka"	64

Seznam tabulek

Tabulka 1: Pracovní pole muzejní pedagogiky (Jagošová aj. 2010 s. 115).....	23
Tabulka 2: kategorizace muzejně pedagogických profesí (Jagošová aj. 2010 s. 147) ...	25
Tabulka 3: Požadavky na kompetence pedagogického pracovníka muzea dle vybraných autorů (Jagošová aj. 2010 s. 154)	26
Tabulka 4: Členění muzejního publika podle vybraných autorů (Jagošová aj. 2010 s. 185)	28
Tabulka 5: Formy spolupráce mezi muzeem a školou (Hannele Kunz-Ottová 2005, s. 67-74 add Jagošová aj. 2010).....	33
Tabulka 6: Časový harmonogram.....	39
Tabulka 7: Rozdíly v programu dle věkových kategorií	42
Tabulka 8: Plnění úkolů a cílů „Kytičky“	46
Tabulka 9: Plnění úkolů a cílů „Sluníčka“	47
Tabulka 11: Plnění úkolů a cílů „Sluníčka“	49

Úvod

Již třetí sezónu působím jako průvodce v Podještědském muzeu Český Dub. Když jsem se rozmýšlela, jaké bude téma mé závěrečné práce, volba byla jasná. Tato práce mě velice baví a díky provázení jsem získala dobré zkušenosti při práci s lidmi různých věkových kategorií, ale co jsem nikdy nezkusila je vytvořit výukový program pro naše muzeum. Chtěla jsem propojit znalosti z mého středoškolského studia předškolní pedagogiky a využít lektorské dovednosti, které jsem získala díky nynějšímu vysokoškolské studium pedagogiky volného času. Díky získané zkušenosti práce s dětmi jsem se rozhodla pro kategorii dětí předškolního věku, i když momentálně se zaměřuji na děti mnohem mladší a tak vytvoření komentovaných prohlídek pro mě bude výzvou.

Ráda bych vytvořením programu pro Podještědské muzeum přispěla k zvýšení návštěvnosti rodin s dětmi a také nalákání právě rodičů rodáků, kteří by si historii Podještědí připomenuli a tak předávali dál svým dětem. Také bych byla ráda, aby program byl využíván dle potřeby muzea k dispozici každému průvodci.

1 Teoretická část

1.1 Co je to muzeum

Muzeum můžeme definovat jako základní typické kulturní zařízení, které od počátku přispívalo ke vzdělávání a výchově (Jagošová, aj., 2010). Je to objekt, který shromažďuje různé sbírky, o které se stará, zkoumá a vystavuje pro veřejnost v otvírací době. Mimo otvírací dobu nabízí studium sbírek a archivu badatelům. Lze říci, že smyslem a posláním muzeí je přispět k poznávání světa prostřednictvím poznatků o něm, získaných ze sbírek (Žalman 2016). Dělí podle různých kritérií. Nejčastěji dle území, na kterém muzeum působí, a to na celostátní, národní, regionální, dále se setkáváme s rozdělením dle obsahu a charakteristiky expozic, výstav a depozitářů. To jsou muzea všeobecná, vlastivědná a specializovaná v určitém oboru. V současné době databáze webu museum.cz eviduje 509 muzeí v České republice. V Libereckém kraji se nachází celkem 30 muzeí.

1.2 Muzeum jako vzdělávací objekt

Existenci muzea zaznamenáváme už v Antice, už v té době bylo hlavním centrem vzdělání a výchovy. Antické museion představovalo sídlo múz a později také prostor, kde se učenci a filosofové věnovali studiím (Jagošová aj. 2010). V dnešní době muzeum představuje místo, které uchovává, zkoumá a především vystavuje exponáty z historických dob. Návštěvník se individuálně vzdělává tím, že spatří nějaký exponát, který ho zaujme a určitou informaci si nese s sebou, popřípadě doma vyhledává další informace a rozšiřuje svůj obzor. Rozšiřující informace poskytne průvodce, který rád zodpoví dotazy návštěvníků, popřípadě odkáže návštěvníka na zdroj, pokud tedy muzeum služby průvodce nabízí. Muzea navštěvují také skupiny, které se liší různými znaky, ať je to věk, zaměření a další. Tyto prohlídky nebo návštěvy expozic jsou uzpůsobeny individuálním požadavkům daných skupin.

1.2.1 Muzeum a jeho vzdělávací role v průběhu historie

Vznik antických museionů souvisel v prvotní řadě rozvojem vědy, školy a vzdělanosti. Pojem museion, jak už jsem zmiňovala, označoval sídlo múz, které představovaly atributy hudby a tance. Postupem času získali svůj vlastní specifický atribut, múza Erató, byla zobrazována s lyrou. Tento pokrok je spojen s narůstajícím rozvojem vědeckého myšlení (Jagošová aj. 2010). „*Pojem museion se již nepoužíval pouze pro kultovní místa k uctívání múz. Označoval prostor, kde se filozofové a učenci věnovali*

společnému studiu, které stále častěji opírali o hmotné doklady vývoje přírody a společnosti“ (Jagošová aj., 2010 s. 12).

V dobách antiky se pyšnilo velkou slávou alexandrijské museion v Alexandrii. Díky vhodné poloze na Středoziemním moři se toto město stalo významným kulturním střediskem této doby. Není přesně známo, kdo ho založil. Součástí byla knihovna, která obsahovala spisy z celého světa a byla využívána hlavně učenici. K tomuto objektu patřily bohaté zahrady s vodotrysky, hvězdárna s potřebným vybavením, prostor pro divoká zvířata, kabinet s naturáliemi, sbírka klenotů, sloupořadí i stromořadí. K diskuzi a ponaučení byl využíván přednáškový sál, který se zachoval v Alexandrii dodnes (Jůva 2004).

Pojem muzeum, jak ho známe dnes, nastupuje rozpadem antiky a to až od 15. století. V této době se rozvíjejí sbírky, které vlastnila šlechta a učenici, měly obecný vědecký charakter, teprve později se specializovalo na různé kategorie. Nejvíce cenné byly sbírky panovnické a šlechtické, ty mohla studovat jen elita. Vedle studijní funkce také sloužily k reprezentativním účelům. Prostí občané se uměním setkávali především v kostelech. Velmi rozmanité a bohaté sbírky této doby, vlastnil císař Rudolf II. Neznámější sbírky této doby se nacházely ve Starém paláci Medicejů ve Florencii, který je označován za první soukromé muzeum na světě, založené údajně v roce 1414. Navštěvovaly ho jenom elity.

První univerzitní muzeum bylo zpřístupněné veřejnosti až v polovině 17. století v Basileji. V roce 1683 se otevřelo Asmoleanovo muzeum Oxfordské univerzity. Od 18. století se začínají označovat sbírky za účelem oddělení veřejných sbírek od soukromých. *„Zpřístupňování sbírek pro širší vrstvy obyvatelstva a jejich edukační využití však nebylo pouze záležitostí 18. století, ale byl to proces trvající celá staletí. 18. Století představuje významný rozvoj v chápání podstaty novodobého muzea a především prvním veřejných muzeí“ (Jůva, 2004 s. 25).*

Veřejné muzejnictví ve Spojených státech úzce spolupracovalo s veřejnými institucemi, především s vysokými školami (Jagošová aj. 2010). Při univerzitách postupně vznikala muzea, která se zaměřovala na odborné vzdělávací cíle. Při Harvardské univerzitě později vzniklo Warrenovo anatomické muzeum, „*Významné funkce při výuce od počátku sehrávalo i Harvardské botanické a mineralogické muzeum“ (Jagošová aj. 2010 s. 10).*

V Anglii v polovině 18. století slovo muzeum označovalo budovu určenou k výuce a studiu umění. Britské muzeum bylo založeno v roce 1753 výnosem parlamentu, které na začátku shromažďovalo pro vědecké účely různé knihy, spisy, starožitnosti,

umění, archeologii a mnoho dalšího. To současně reprezentovalo britské impérium.(Jagošová aj. 2010)

Na počátku 19. století vznikají národní muzea a galerie v souvislosti s nárůstem národnostních hnutí. K tomuto kroku výrazně přispěl myšlenkový odkaz doby osvícenství. Osvícenství se objevovalo již v polovině 17. století, v 18. století se rozšířilo do Anglie a Francie, dále se pak šířilo do celé Evropy. Ve Francii byl typickým znakem encyklopedismus, jeho úkolem bylo shromáždit veškeré znalosti a myšlenky vědy, techniky, přírodních věd a dalších oblastí do encyklopedií. Panovnícké sbírky, které sloužily pro elity, se mění se na muzea a jsou zpřístupněny široké veřejnosti. Německo, které po vzoru Francie, zakládá celou řadu muzeí. Vlastníci soukromých uměleckých sbírek je v této době odhalují veřejnosti. V Berlíně v roce 1820 v Akademii, se poprvé vystavovaly umělecké poklady. Tyto kroky vedly ke vzdělání lidu a byly situovány ve velkých městech. *„Nejslavnějším příkladem tohoto úsilí je historická stavba mnichovské Glyptotheky s freskovými cykly podle antických alegorií anebo komplexní umělecké dílo historické jednoty Bavorského národního muzea.“*(Jagošová aj. 2010, s. 16). Vedle národních muzeí a galerií, v 19. století se zakládala muzea regionální a městská, zaměřená především na historii a rozvoj vkusu.

Sociální potřeba a vztah mezi učením a kulturou výrazně přispěla ke vzniku veřejných muzeí. V 19. století zaznamenáváme fakt, že význam exponátů a uměleckých děl utváří srdce i mysl člověka. Posun k edukační funkci pozorujeme založením londýnského Muzea South Kensington v roce 1857, jehož první ředitel Henry Cole prohlásil, že nově vybudované muzeum bude jako kniha, jejíž strany budou neustále otevřeny (Jůva,2004).

Rozvoj edukace na přelomu 19. století nám připomíná mnichovské Německé muzeum, které jako z prvních plnilo muzejně pedagogický záměr (Kolb, 1983, s. 284, Schreiber, 1998, s. 12 add Jůva). Vystavovala se zde umělecká mistrovská díla, přírodní úkazy a technika, které se zde vystavují dodnes. Toto muzeum je stále velice populární mezi návštěvníky. Rozvoj ve vzdělání přerušila první světová válka. Po ukončení se znovu tento trend vrací, avšak s výraznou razancí různých režimů po světě. V Itálii v roce 1926 převzal diktátorskou vládu jedné strany Benito Mussolini. Muzea v Itálii sloužila k výchově ve fašistickém duchu. S podobnou situací se setkáváme v nacistickém Německu, kde dochází k propagaci Hitlerova myšlení. Sovětská muzea propagovala totalitu (Jůva, 2004).

Po druhé světové válce byla většina zemí zničena, v důsledku války, nejvíce SSSR, Polko a Německo, ale přes to byla muzea navštěvovaná, protože se chtěli lidé bavit

a zapomenout na strasti a bolesti války. Vedle běžných prohlídek pořádala muzea přednášky, vydávala odborné publikace, spolupracovala s rozhlasem a televizí. „*Cílem muzejních prezentačních technik bylo nejen úsilí rozvíjet specifické poznatky návštěvníků muzea, ale zároveň přispívat obecnějším problémům současného lidstva*“ (Jagošová aj. 2010 s. 19). Rozvoj psychologie umožnil muzeím využívat psychologické poznatky pozornosti, učení a percepce.

V 60. letech minulého století byla muzea zaměřena směrem k muzejně pedagogickým aktivitám. Nástup televizního vysílání, způsobil výrazný pokles návštěvnosti muzeí. Velká muzea nabízela programy určené pro děti a dospělé. Ve všech částech světa se setkáváme se snahou prohloubit význam muzea jako vzdělávací instituce. K tomuto kroku napomohly muzejně didaktické programy a zařazení pracovníků s pedagogickým vzděláním, což pomohlo zažehnat krizi, která byla stále přítomná. Světová muzea zřizovala speciální oddělení zaměřená na muzejní pedagogiku, vedla diskuze s návštěvníky o běžných i kontroverzních tématech a vypravovala muzejní autobusy, které vozily exponáty na venkov (Jagošová aj. 2010).

Moderní muzeum, které se datuje od 70. let 20. století, výrazně zvýšilo počet návštěvníků. Vyznačuje se kvalifikovanými pracovníky, vzájemnou komunikací s návštěvníky a především novými moderními technologiemi. S nástupem nových technologií se muzea začala prezentovat také nezávisle na návštěvě svých prostor, a to na kompaktních discích, popř. analogických mediích, a zejména na internetu. V této době vznikají virtuální muzea, která nejsou vázány prostorem, a návštěvník je může navštívit v pohodlí domova. Umožňují elektronické banky dat, které návštěvník člení do sféry příslušnému kontextu informací. Současná muzea se stávají mohutným průnikem klasických medií s moderními. Nad budoucností muzea se zamýšlí Friedrich Waidacher „...*kteřý zdůrazňuje, že v dnešním světě globalizace a komercializace si muzeum nově musí definovat své postavení a funkce*“ (Jagošová aj. 2010). Protože má sociální význam a naplňuje práva svého publika. V dnešní době se ve světě vyskytuje mnoho známých muzeí, které se odlišují vybaveností, zaměřením a velikostí. Nejnavštěvovanějším ve světě je Louvre v Paříži, ve kterém je vystaven nejznámější obraz na světě Mona Lisa. Největší návštěvnost měl v roce 2012, kdy ho navštívilo až 9,7 milionů návštěvníků, byla hojná kvůli otevření nového křídla věnované islámskému umění. Druhé nejnavštěvovanější muzeum a také nejstarší je Metropolitní muzeum umění v New Yorku, to vystavuje sbírky z celého světa. Třetím nejnavštěvovanějším muzeum ve světě je British Muzeum v Londýně, v roce 2012 ho navštívilo 5,5 milionu lidí (Švancara, 2018).

1.2.2 Vzdělávací role v českých muzeích

Historie našich českých muzeí trvá přes 200 let, ale již před vznikem muzeí, se lidé věnovali sběratelství. Ve 13. století se sbírkové činnosti věnoval Karel IV. Mezi další historické osobnosti se řadí císař Rudolf II Ferdinand II. Tyrolský a Kašpar Maria Sternberg, který vlastnil přírodovědeckou sbírku, dnes ve vlastnictví Národního muzea. Pozoruhodná náhoda vyřešila největší problém se založením této instituce. *“ Sotva skončily finančně náročné války, udeřila v roce 1816 katastrofální neúroda, hlad a bída. Na pomoc obyvatelstvu Čech vznikla v lednu 1817 za předsednictví F. A Kolovrata soukromá společnost, jež získala od zámožných vrstev tehdy ohromnou částku 460 000 zlatých jako půjčku na nákup obilí. Když ale bohatá úroda tohoto roku odstranila nutnost zamýšlené akce, objevil se nápad použít polovinu této částky na zřízení zemského muzea. “*(Sklenář aj. 2016 s. 13). Dne 15. dubna roku 1818 šlechta v čele Kašparem Maria Sternbergem podepsala povolání o založení muzea a to bylo v roce 1820 potvrzeno Vídeňskou vládou. Muzeum řídila Společnost vlasteneckého muzea v Čechách až do roku 1934, potom muzejní sbírky spadly pod správu Země České a od roku 1949 a byly vlastněny státem.(Sklenář aj. 2016)

Velký vliv na zakládání muzeí v 2. pol. 19. století na našem území měly dvě pražské výstavy. První výstava se konala v roce 1895, která byla Všeobecná. Druhá výstava nesla jméno Národopisná výstava českoslovanská. Výstavy daly podnět k založení 49 vlastivědných muzeí a spolků. K rozvoji přispěl prvního muzeologický časopis s názvem „Veštník českoslovanských muzeí a spolků archeologických“, jehož autorem byl Kliment Čermák. (Šebek 2010)

V roce 1919 byl založen Svaz českých muzeí vlastivědných, jenž od roku 1924 sdružoval všechny typy muzeí. Vedle českých muzeí byla i muzea německá. Otevírají se muzea se zaměřením např. Poštovní muzeum nebo Lékařské muzeum. Za okupace byla upřednostňována německá, které sloužila k propagaci nacismu.

Období po roce 1948, zejména pak 50. Léta 20. století, znamenalo pro české muzejnictví hluboké proměny. Měly rozporuplný důsledek. Především proběhlo razantní postátnění muzeí a s tím spojená jejich profesionalizace (Šebek 2010, s. 12). Do roku 1989 se potýkala česká muzea malou návštěvností, neboť sloužila především k propagaci socialismu. V rámci propagace byla založena v Praze muzea, oslavující představitele tohoto režimu, např. Muzeum V. I Lenina, nebo Muzeum Klementa Gottwalda. Paralelně vznikají k muzeím galerie a další významná muzea např. Židovské muzeum v Praze. V tomto období pojem muzejní pedagogika nebyl známý. Výrazy jako „osvětová

práce“, „kulturně-výchovná činnost“ a „výchova v muzeu“, nahrazovaly pojem muzejní pedagogika, vyskytovaly se v odborné literatuře a v muzejních časopisech. (Šebek 2010)

Významu vzdělávání se intenzivně věnoval významný český muzeolog Josef Beneš. Poukazoval na důležitost mimoškolního vzdělávání v muzeu, avšak negativitou byla ideologická propaganda, která vyskytovala v jeho projektech. (Sklenář, aj. 2016)

Po roce 1989, se muzea snažila zbavit všech negativních projevů, které zanechal režim. V roce 1991 se muzejnictví adaptovalo na politické a ekonomické změny. Zaměřovalo na několik témat a to na ekologická, axiologická, regionalistická. „*Velmi výrazně se sice zvýšily investiční dotace ze státního rozpočtu i územních rozpočtů muzeím, zejména na rekonstrukce, výstavbu a nákupy objektů pro uchování a prezentaci sbírek...*“ (Jagošová aj. 2010, s. 59).

90. léta minulého století přináší pedagogickou myšlenku v souvislosti s muzei. Ministerstvo kultury ČR vydalo programový materiál vedený na podporu výchovy k poznání kulturního národního vlastnictví. K podpoře vzdělávání dětí přispěla muzea zaměřená přímo na děti a to např. Dětské muzeum v Brně, které nabízí rozsáhlé vzdělávací programy, kde si mohou návštěvníci umění přímo osahat (Jůva 2006).

V dnešní době se setkáme s muzejně pedagogickými centry, nebo se speciálními prostory určenými pro doprovodné aktivity. Více se podporuje výuka v muzeu, do expozic se instalují moderní technické prvky. Sbírký v muzeu se digitalizují a umožňují uchování pro budoucí generaci. Vznikají projekty, které jsou podporovány Evropskou unií.

1.3 Podještědské muzeum Český Dub

Toto regionální muzeum se nachází v bývalé Blaschkově vile, je spojeno s místní knihovnou a dohromady tvoří jednu příspěvkovou organizaci řízenou městem Český Dub. U budovy je přilehlá zahrada, která je přístupná místním občanům i návštěvníkům. V areálu se nachází prodejna určená pro prodej vstupenek a suvenýrů. Součástí prohlídkového okruhu je odloučená expozice Johanitské komendy, která sídlí v centru města.

1.3.1 Historie Podještědského muzea

Počátky sahají do roku 1914, kdy českodubští nadšenci, především z učitelské generace, v čele s Václavem Havlem pořádají dne 19. 7. v budově malodubské školy národopisnou výstavu. Na této výstavě mohli návštěvníci vidět také osobní věci spisovatelky Karoliny Světlé a historické práce sychrovského sochaře Konstantina Buška.

Výstava sklídila velký úspěch a měla završit v založení muzea, ale bohužel tyto snahy přerušilo dne 28. 7. vyhlášení světové války.

Po válce byl tento krok uskutečněn a muzeum založeno bez stálých prostor pro expozice. „*Významným centrem národního kulturního života se stalo okresní muzeum, dnešní Podještědské muzeum Karoliny Světlé, založené z popudu učitelské jednoty, které zahájilo činnost 29. listopadu 1919*“ (Anděl aj. 1991s. 66). Během 2. světové války se činnost přerušila a české muzeum nahradilo německé.

Po ukončení 2. světové války bylo muzeum obnoveno a získalo trvalé prostory. Těmito prostory se stala vila Konráda Blaschky, jehož majetek byl zkonfiskován. Oficiální otevření Podještědského muzea se datuje 14. července 1946. Ředitelem muzea se stal Václav Havel. Byli zde k vidění památky Karolině Světlé, geneologicky – palentologická síň Otakara Fendrycha, mineralogická síň Josefa Škody, v dalších 8 síních sbírky historické, národopisné a studijní knihovna.

V současné době jsou k dispozici pro návštěvníka různé tematické expozice umístěné v prostoru této neorenesanční vily. Na prohlídkové trase projde návštěvník přes expozici věnovanou spisovatelce Karolině Světlé, seznámí se s osobou spjatou naším městem Bedřichem Smetanou, pozná bohatství českodubské židovské obce a spolku Česká beseda. Ocitne se ve venkovské škole z přelomu 19. a 20. století. Prohlídku zakončí v gotické světničce skrývající unikátní gotickou skříň s šablonovou malbou.

1.3.2 Expozice

Podještědské muzeum má celkem dvě trvalé expozice, kromě Blaschkovi vily, je možnost navštívit Johanitskou komendu. Zde se nachází prostory z 13. a z 16. století. Exponáty se s další turistickou sezónou obměňují, je tedy možné každý rok zhlédnout něco nového z místní muzejní sbírky.

Muzeum

Návštěvník muzea se nejprve seznámí s historií vily. Tu nechal postavit v roce 1881 textilní továrník Franz von Schmitt jako svatební dar pro svoji dceru Marii a zetě Konráda Blaschku. Blaschkova rodina zde bydlela do roku 1945. Jako prostory pro muzejní sbírky je budova využívána od roku 1946 dodnes. Nejvýraznějším architektonickým prvkem se pyšní hala, která byla přestavěná v roce 1906 v duchu moderní secese. Dříve tuto místnost rodina využívala jako obývací pokoj, dnes slouží pro koncerty a svatební obřady.

Po schodech vystoupáme k expozici Karoliny Světlé, zde si prohlédneme pražský byt a můžeme spatřit světelskou rychtu. Tato spisovatelka je spjatá s historií našeho kraje. Narodila se v roce 1830 v Praze, dostávala dobré domácí vzdělání, pocházela z významné

rodiny. V roce 1852 uzavřela sňatek s jejím učitelem Petrem Mužákem ze Světlé pod Ještědem. Narodila se jim dcera Boženka, která krátce po narození umírá. Na radu rodinného přítele Dr. Podliského jí manžel přivádí na zotavení do Podještědí. Tady se spisovatelka aktivně věnovala činnostem jako překladatelství a psaní knih. Tento kraj byl inspirací k napsání několika románů situovaných v Podještědí.

Bedřich Smetana poctil Český Dub svou návštěvou v letech 1859- 1860, proto je mu zde věnovaná část expozice. V tomto městě koncertoval a to dvakrát. Podještědí je spojeno s jeho operou Hubička, kterou napsala Karolina Světlá a libreto k ní složila Eliška Krásnohorská.

V následující místnosti se seznámíme s židovskou kulturou v Českém Dubu. Ve vitrínách si můžete prohlédnout tóry. Židé zde žili od středověku, ale nikdy ve městě neměli veřejnou modlitebnu nebo synagogu, proto si židé zřídili modlitebnu soukromou. První tato modlitebna zde byla v polovině 18. století v soukromém domě, o kterém nevíme, kde se nacházel. Židé tu žili až do nacistické okupace a po mnichovské dohodě museli město opustit. Mnozí z nich našli útočiště v Turnově, po válce se žádný žid do Českého Dubu nevrátil.

Přes expozici vstupujeme do místnosti, kde se nachází typické předměty života na vesnici v Podještědí. Máme tu část týkající se hygieny, spánku, kuchyně, práce a hraček, která je velice poutavá pro děti.

V prostorách muzea se nachází rodinná galerie rodiny Blaschků a Schmittů, návštěvníkům lépe pomáhá objasnit rodinné vztahy a doplňuje informace o těchto rodech.

Rodáky jistě potěší obrazy místního malíře Petru Dilingera. Tento umělec se zde narodil, máme vystavená díla z prostředí Českodubska. Poté se však přistěhoval do Prahy, odtud pochází díla z pražského prostředí.

Velmi populární expozicí pro děti i dospělé je českodubská škola a její vybavení. Děti si mohou vyzkoušet, jak se sedělo v lavicích z počátku 20. století, počíst si v čítance z této doby. Nechybí i výchovné nástroje jako byla lískovka, rákoska a klečení na hrachu. Pro paní učitelky a pány učitelé je poutavá výplatní listina učitelů ze Světlé pod Ještědem z počátku 20. století. Vidíte zde i malou kancelář místního ředitele muzea Václava Havla.

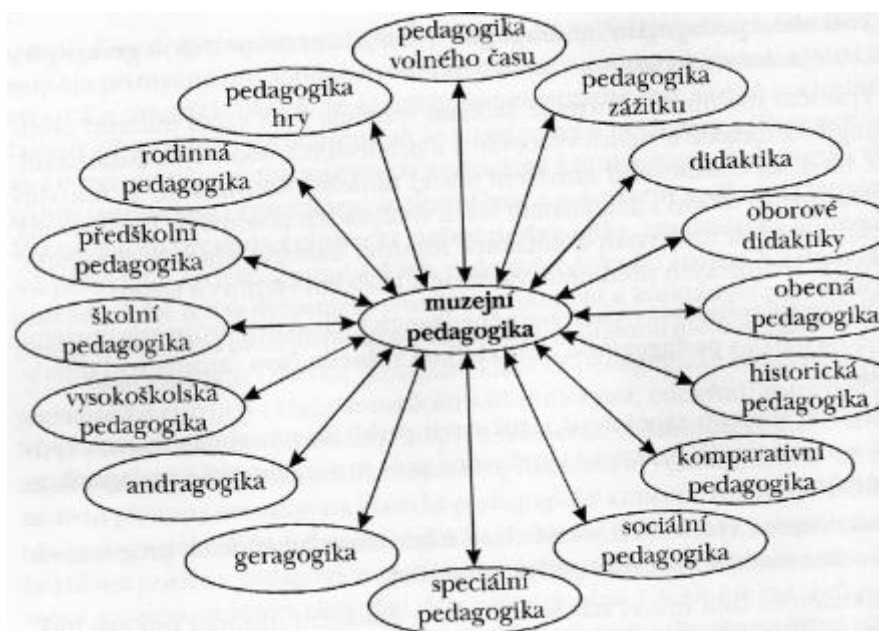
V podkroví muzea najdeme gotickou almaru nalezenou v kostele sv. Ducha v Českém Dubu a také její rekonstruovanou kopii. Tato almara je zdobená gotickou šablonou.

Johanitská Komenda

Komenda neboli opevněný klášter, byl na tomto území založen roce 1237 Havlem z Lemberka a jeho chotí Svatou Zdislavou, stála zde do husitských válek. V 16. století je na stejném místě postaven renesanční zámek Janem z Oprštorfu. Zámek podlehl v 18. století požáru, který poznamenal celé město. Na konci 19. století vystřídal renesanční zámek činžovní dům, který byl do konce 20. století obýván občany. V roce 1991 místní ředitel muzea Tomáš Edel zamířil do činžovního domu s myšlenkou nalézt ztracený klášter a ve sklepě objevil schovanou, léta zasypanou Johanitskou Komendu (Edel 1993).

1.4 Muzejní pedagogika

Muzejní pedagogika je vědecká disciplína, která odpovídá na ohlasy veřejnosti a přispívá na kvalitě života jejich členů. Pomáhá ke školnímu vzdělávání a také vyplňuje volný čas. Tato sociální věda se velice dobře rozvíjí v USA, Německu, či Velké Británii a odráží se v dalším členění na jednotlivé pedagogické subdisciplíny.

Obrázek 1: Muzejní pedagogika v poli vybraných pedagogických disciplín (Jagošová aj. 2010 s. 86)

Předmětem muzejní pedagogiky je muzejní edukace, s velkým přínosem pro dnešní moderní muzeum. Informace potřebné ke vzdělávání může veřejnost čerpat z povinně veřejných sbírek, přístupných pro badatele, ale i pro obyčejného laika. Hlavní úkol muzea je seznámit všechny věkové kategorie i sociální skupiny s muzejními sbírkami prostřednictvím edukační funkce (Šobánová, 2012). Edukační funkce může vzniknout bezděčně prostřednictvím exponátu, který návštěvníka zaujme nebo ji předává muzejní pedagog či jiná pověřená osoba muzeem. Vše zajišťují muzea pomocí didaktických

materiálů, muzejních programů atd., jehož výsledkem jsou pozitivně navození jedinci. Na rozdíl od škol převládá zde nepřímé učení. V dnešní době se v muzeu setkáváme s vícero typy vzdělávání a to: neformální, informativní a formální vzdělávání. Neformální se vyznačuje vedenou aktivitou muzejního pedagoga, nebo jiného pracovníka muzea, při níž dochází k záměrným procesům učení. Tato forma se v muzeu prezentuje prostřednictvím přednášky, dílen atd. Informativní je spojeno s massmedii, muzea se podílí „... *bud' přímo (podporou procesů učení svých reálných návštěvníků) nebo zprostředkovatelně (např. svými webovými prezentacemi, participací na tvorbě filmových a zejména televizních pořadů nebo odbornou spoluprací s dalšími masmedii)*“ (Jagošová aj 2010, s. 74). Formální je typické řízené učení přímo působí na zúčastněného jedince, tato forma se nejčastěji využívá v oblasti školství (Jagošová aj. 2010).

Trendem současnosti jsou webové stránky, rozšiřují muzejních expozice interaktivními prvky, podporují učení. K podpoře edukace napomáhají muzejně didaktické materiály, které jsou součástí muzejně pedagogických aktivit.

Pracovní pole muzejní pedagogiky je tvořeno aktivitami zaměřujícími se na publikum muzea, s cílem něco je naučit. Ty vyžadují pečlivou přípravu muzejního pedagoga, tato příprava může zahrnovat didaktické materiály, úpravu expozice, často se spojuje s výzkumem. Stává se, že muzejní pedagog svůj program musí individuálně přizpůsobit dle počtu ve skupině i specifickými vzdělávacím potřebám jednotlivcům. Muzea v rámci svých možností by měla svůj program individuálně přizpůsobit návštěvníkům s problémy hybnosti, slabozrakým či nevidomým, ale také tělesně znevýhodněným poskytnout jim bezbariérový přístup, který už je ve většině muzeí naprostým standardem (Musílek, Havlíková 2012). V Podještědském muzeu se s ním nesetkáme, jelikož z hlediska charakteristiky budovy nelze tento prostor vytvořit. Pracovní pole muzejní pedagogiky rozdělujeme do oblastí před návštěvou muzejního publika, během návštěvy a po jejím skončení (Jagošová aj. 2010). Jeho realizace je náročná. V dnešní době si lze vypomoci granty, projekty, nebo využít spolupráci s vysokými školami v rámci odborných kvalifikačních prací, odbornou praxí.

V následující tabulce uvádím muzejně pedagogické aktivity, které se nachází v pracovním poli muzejní pedagogiky. Tyto kroky se navzájem ovlivňují.

Průběh	Muzejněpedagogické aktivity
před návštěvou muzejního publika	<ul style="list-style-type: none"> • vymezení vzdělávacích obsahů muzea • výzkum složení a potřeb publika • kooperace s dalšími institucemi, • zapojení do koncepční práce muzea, především v rámci přípravy a realizace vnitřních a vnějších muzejních prezentací, • participace na digitalizaci kulturního dědictví a jeho didaktického využití • úprava prostor (koutky, herny...), • koncipování a příprava muzejněpedagogických programů, • tvorba muzejnědidaktických textů pro vybrané cílové skupiny návštěvníků, • příprava interních a externích spolupracovníků, • muzejněpedagogické sebevzdělání a vzdělávání spolupracovníků • ...
během návštěvy	<ul style="list-style-type: none"> • aplikace forem a metod prezentační muzejní didaktiky, • komunikace s virtuálními návštěvníky, • diagnostika muzejněpedagogických aktivit, • ...
po návštěvě	<ul style="list-style-type: none"> • Evaluace muzejněpedagogických aktivit, • Sebereflexe muzejněpedagogického působení, • Akční výzkum problémů muzejněpedagogické praxe, • Dokumentace muzejněpedagogických programů, • ...

Tabulka 1: Pracovní pole muzejní pedagogiky (Jagošová aj. 2010 s. 115)

1.5 Osobnost muzejního pedagoga

První stálá pedagogická služba zprostředkovaná průvodcem vznikla v roce 1810 v pařížském Louvre. Postupem času se muzea stala prostředkem pro mimoškolní výuku a proto „*Velká část pedagogické činnosti tak byla směřována na školní skupiny*“ (Jagošová aj. 2010s. 142). Tímto zájmem začala muzea klást důraz na pracovníka v oblasti edukace. Náročnost služby vyžadovala specializaci na práci s návštěvníky v této oblasti.

Muzejní pedagog by měl být schopen praktické i teoretické práce v oblasti edukace. V českém prostředí není ustálená terminologie muzejního pedagoga, proto se setkáváme s nejčastějším označením průvodce, nebo lektor. Nejnižší stupeň v odbornosti představuje dozorce, který doprovází skupiny po dané trase, popřípadě dbá na bezpečnost exponátů. Druhý stupeň označuje průvodce, který doprovází návštěvníky a zajišťuje výklad o daných prostorách či exponátech. Na třetím stupni se nachází lektor. „*Lektor je zpravidla odborník v určitém oboru, který prezentuje, vychází z obecného vymezení a podkladů převzatých od muzejního pedagoga, na základě kterých si výklad a trasu expozicí volí sám, čerpá ze znalostí odborné literatury k tématu...*“ (Jagošová aj. 2010 s. 148). Nejvyšší pozice je muzejní pedagog.

	DOZORCE	PRŮVODCE	LEKTOR	MUZEJNÍ PEDAGOG
Pohyb po expozici, výstavě	dohlíží na prostor a návštěvníky v zadaném prostoru	vede skupinu po zadané trase	vede skupinu po zvolené trase	Instruuje dozorce, vytváří trasy pro prohlídky s průvodcem, dává náměty možné trasy pro lektorské programy
Organizace, pedagogická práce v muzeu	dbá na bezpečnost návštěvníků (a vystavených exponátů), pomáhá při orientaci v prostoru, spouští technická zařízení	vnitřní členění (dle pracovní smlouvy v souladu s Katalogem prací): 1.) doprovází skupinu bez výkladu 2.) k tomu navíc reprodukuje text výkladu v češtině 3.) k tomu navíc odpovídá na dotazy, organizuje provoz, používá cizí jazyk 4.) k tomu navíc používá dva cizí jazyky a koordinuje provoz a jeho výklad je kvalifikovaný 5.) používá dva a více cizích jazyků, navíc koordinuje provoz s více trasami a podává odborný výklad	v zadaných mantinelech, na základě poskytnutých podkladů a s ohledem na specifika cílové skupiny si připraví a realizuje odborně adekvátní edukační program, používá cizí jazyk	zaškoluje dozorce, připravuje průvodcovské texty a slyby pro průvodce, připravuje základní rámec a podklady, případně hotové scénáře edukačních programů pro lektory; dále se podílí na koncepční přípravě výstav a edukačních materiálů pro návštěvníky, evaluuje programy, koncipuje a realizuje vědeckou a výzkumnou činnost v oblasti muzejní pedagogiky, poskytuje odborné konzultace
Obsah komunikace	stručné informace o expozici/výstavě	podrobné informace o expozici/výstavě	podrobné odborné informace reflektující odbornou literaturu	komunikace a koordinace činnosti dozorců, průvodců a lektorů, komunikace s cílovými skupinami
Znalosti, dovednosti a činnosti	znalost krizového plánu a únikových cest, znalost chování v krizových situacích a poskytnutí první pomoci	komunikační a organizační schopnosti, znalost odborných podkladů a cizích jazyků	znalost pedagogických postupů, znalosti ze speciální pedagogiky a dané prezentované odborné problematiky, další vzdělávání	odborné znalosti z muzeologie a (muzejní) pedagogiky, další vzdělávání, tvorba a naplňování edukační koncepce muzea, účast na odborných diskusích a konferencích, odborná publikační činnost

Tabulka 2: kategorizace muzejně pedagogických profesí (Jagošová aj. 2010 s. 147)

Pro úspěšnou práci by měl mít odpovídající vlastnosti. “ *Všechny pedagogické profese kladou na osobnosti pracovníků značné nároky. To lze odůvodnit obtížností práce pedagogů, požadavky na vzdělávání, schopností jednat s lidmi, udržet autoritu, vést jiné lidi, působit jako pozitivní vzor apod.* “ (Pávková, s. 132). Samozřejmostí je přirozený respekt k dospělým i dětem, precizní komunikační dovednosti a individuální přístup. V těchto vlastnostech by neměla chybět odbornost v oblasti výkladu či dalších historických faktů a ta by se měla projevit také v oblasti individuálních zvláštností věkových kategorií. Kreativita a originalita se promítá v programech a projektech muzejně pedagogických činností. Důležitou vlastností je odolnost vůči stresu.

AUTOR	ČLENĚNÍ POŽADAVKŮ
Josef Beněš (1970)	organizační informační výchovné výzkumně-muzeologické
Michal Bycko (2005)	všeobecný základ aplikované disciplíny
Jane R. Glaserová, Artemis A. Zenetouová (1996)	požadované vzdělání pracovní zkušenosti znalosti, schopnosti a dovednosti
Vladimír Jůva sen. (1975)	všeobecné a odborné vzdělání kulturní rozhled pedagogická připravenost
Zdeněk Kalhous Otto Obst (2001)	odborně předmětové psychodidaktické komunikativní organizační a řídicí diagnostická a intervenční poradenská a konzultativní reflexe vlastní činnosti
Václava Malátová (1984)	základní předpoklady speciální znalosti a dovednosti psychická způsobilost vlastnosti osobnosti
Thomas D. Nicholson (1962)	dosažené vzdělání a nezbytné vlastnosti doporučené požadavky
Petra Šobáňová (2007) dle Vlastimila Švece (1998)	k vyučování a výchově osobnostní rozvíjející
Lynn Uyen Tranová Heather Kingová (2007)	kontext edukace, svobodná volna a motivace, muzejní objekty interdisciplinární souvislosti, vzdělávací teorie slovní komunikace

Tabulka 3: Požadavky na kompetence pedagogického pracovníka muzea dle vybraných autorů (Jagošová aj. 2010 s. 154)

1.6 Návštěvníci muzea

Muzeum pro každého návštěvníka má jiný význam, převládá touha naučit se něco nového, ale i přesto můžeme pocítit muzeu něco více, než pouhou návštěvu, za účelem poznávání například relaxaci, či dosáhnout tzv. flow efektu. Zkrátka díky muzeu a jeho sbírkám, výstav, diskuzí a přednášek lze prožívat jedinečné a neopakovatelné zážitky (Jagošová).

1.6.1 Edukační působení muzea

Lidé často navštěvují muzeum k využití procesu učení. „*Muzeum je, jako jedna z paměťových institucí je místem, které nabízí srozumitelné informace z důvěryhodných zdrojů, jimž lidé věří, že poskytovatelé prezentace z oblasti umění, historie, přírodních věd a techniky jsou spolehlivé, autentické a pochopitelné*“ (Falk, Dierking 2000 s. 2 add Jagošová aj.). Někteří návštěvníci přicházejí již se získanými informacemi např. z internetu, publikací, propagačních letáků a dále rozšiřují svoje stávající znalosti, ale jsou zde tací, kteří přichází jako tabula rasa, ti díky edukačního procesu získávají nové znalosti, dovednosti, zájmy a postoje. Muzeum, jako instituce podléhá a ovlivňuje demografické vzorce a trendy volného času. Dnešním trendem vedle muzeí se na trhu objevují kulturní a zábavná centra, např. „Únikové hry“. Velkým konkurentem jsou také narůstající informační technologie (Jagošová aj. 2010).

1.6.2 Muzejní publikum a jeho kategorizace

Muzejní veřejnost se skládá z velké škály návštěvníků, kteří mají různý charakter. Z tohoto hlediska lze odvíjet muzejní služby. Návštěvníky můžeme rozdělit na externí a interní veřejnost, také dle věků, zájmu, vzdělání, profese, duševní a fyzické kondice, informační znalosti, frekvence návštěv (Jagošová aj. 2010). Při této kategorizaci bychom měli brát ohled na pedagogické, psychologické, muzeologické aspekty a uplatnit je při poskytování služby muzea. Z pedagogických disciplín pak tedy v tomto kontextu poznatky jednotlivých psychologických disciplín vhodně, směrem k muzejní edukaci, kombinují v rámci systému formálního a neformálního vzdělávání zejména předškolní a školní pedagogika, andragogika a geragogika. Pro rozdělení jednotlivých segmentů publika jsem zvolila charakteristiku Ladislava Kesnera, který rozděluje skupiny:

- Geografické, (domácí publikum, turisté),
- demografické, (věk, pohlaví, stav, socioekonomický status a nejnověji také sexuální orientace),
- psychografické, (dosažené vzdělání, hodnotová orientace, životní styl),

- behaviorální,(t. j způsob využití nabídky)
- zájmy (Kesner 2005 s. 147, add Jagošová).

V současné době je mnoho charakteristik, jak lze dělit podle určitých kritérií uživatelé muzejních služeb, zde je souhrn několika autorů (Jagošová).

AUTOR	ČLENĚNÍ
Timothy Ambrose, Crispin Paine (1995)	rodiny děti předškolního věku mladí lidé dospělí handicapovaní Spolupracující, podpůrné organizace/skupiny
Josef Beneš (1980)	skuteční návštěvníci (pravidelní, občasní, nepravidelní, nahodilí, zvědaví, zainteresovaní, zájemci) děti školního věku, dospělí-laici, odborníci specialisté,neinformovaní, dezorientovaní potencionální návštěvníci
John H. Falk, Lynn D. Dierkingová (2000)	rodiny, dospělí, školní skupiny, další návštěvnické skupiny, individuální pracovník, muzejní personál a dobrovolníci
Stella Chyssoulakiová Krinanthi Deligianniová (2004)	Nenávštěvníci, příležitostní návštěvníci, pravidelní návštěvníci/uživatelé muzea
Ladislav Kesner (2005)	odborníci a fandové, kulturní veřejnost, široká veřejnost, nenávštěvníci
Frans Schouten (1983)	školní návštěvy, návštěvníci se specifickými zájmy běžní návštěvníci, hledající rekreaci
Graeme K. Talboys (2000)	děti do pěti let, pěti- až šestnáctiletí, šestnácti až devatenáctiletí, studenti vysokých škol, budoucí pedagogové, pedagogové s praxí, dospělí,specifické skupiny, běžní návštěvníci, handicapovaní.

Tabulka 4: Členění muzejního publika podle vybraných autorů (Jagošová aj. 2010 s.

185)

1.6.3 Specifika vybraných skupin návštěvníků v muzeu

Muzeum je vnímáno jako budova sloužící pro vzdělání, proto zaznamenáváme v období školní výuky zvýšenou návštěvnost školních skupin. Dále Podještědské muzeum velmi často navštěvují zájezdy dospělých různých kategorií. Není výjimkou, že prohlídka se skládá z návštěvníků různého věku, kdy průvodce musí přizpůsobit prohlídku tak, aby

byli spokojeny všichni návštěvníci, proto je potřeba znát specifika daných skupin z různých hledisek.

Nejprve si popíšeme skupinu dospělých. Tato skupina může zastávat funkci doprovodu v muzeu, nebo může být součástí smíšené skupiny, také může navštívit muzeum sám. Návštěvníci se mohou lišit v řadě věcí, jako je pohlaví, věk, vzdělání, práce, koníčky, zájmy, sociální role... Také aktuální prožívaná fáze v období dospělosti se promítá do proměny preferencí nabízeného muzejního programu, dle témat a námětů, které považují za zajímavé a mají pro ně nějaký přínos, tyto preference se můžou měnit, jelikož jsou úzce provázány s aktuální sociální rolí, které se v průběhu života mění (Jagošová aj. 2010). Mladí lidé se budou zajímat o informace spojené s profesním a rodinným životem, také je mohou zajímat nějaké technické novinky, nebo interaktivní prvky v muzeu. *“Významnou část muzejního publika tvoří senioři. Příprava a realizace muzejně edukačních programů pro tuto návštěvnickou skupinu klade na muzejní pedagogy v mnohém odlišné požadavky v metodickém přístupu, než které jsou zvyklí běžně uplatňovat při práci s dětmi a mládeží”* (Drobný, Šerák, 2016 s. 5). U seniorského věku lze předpokládat zájem o dobu, ve které se narodili, co prožili v dětství. Tato skupina často obohatí prohlídky o nové informace a upřesní historická data z jejich života. Do muzea může zavítat také handicapovaný návštěvník, pro kterého je důležitá k uskutečnění návštěvy fyzická dostupnost. V řadě muzeí u nás i ve světě je zavedený bezbariérový přístup. Také při provázení návštěvníků se specifickými poruchami je nutná znalost speciální pedagogiky a spolupráce s odborníky na určitou poruchu, abychom mohli zprostředkovat prohlídku tak, jako běžnému návštěvníkovi.

Rodiny s dětmi velice často navštěvují muzeum na základě předchozí návštěvy buď rodiče, nebo dítěte, které zde bylo se školou. Od této kategorie lze očekávat poznání, či obohacení společného času. Skupina se často skládá z věkově různých dětí, také zde najdeme různé příbuzenské vztahy. Průvodce by měl akceptovat fyzické a sociální potřeby každého člena. Výhodu v této skupině vidím v mezigeneračním učení, kdy starší generace obohatí tu mladší poznatky z minulosti, doplní nějaký příběh, který souvisel s minulostí daného člena skupiny.

Pro každé muzeum je důležitá spolupráce se školou. Tyto prohlídky by měl vést proškolený zaměstnanec se znalostí muzejní pedagogiky. Edukační program pro školní skupiny se uzpůsobuje požadavkům školy nebo dané třídy. Prohlídka může být zaměřená na např. konkrétní téma probírající se ve výuce. Nebo se uskutečnit jako běžná prohlídka za účelem rozšíření znalostí rodného regionu, takto se žáci obohatí nenásilnou formou o nové informace. Pro žáky jsou k dispozici pracovní listy, které jsou vytvářeny na základě

poptávky ze strany učitele, nebo lze použít obecné pracovní listy lišící se verzemi pro určitou prohlídku a věkovou i kategorii. Některá muzea a galerie mají k dispozici samostatnou místnost pro realizaci programu, v galeriích jsou využívány řemeslné dílny. Je důležité, aby průvodce byl znalý v kategoriích školních skupin včetně odlišných potřeb v dětském věku a dospívání (Jagošová, aj. 2010).

Náročnou kategorií pro průvodce představuje skupina předškolních dětí. Na návštěvu muzea je připravuje učitelka, která děti seznámí a motivuje na tuto návštěvu. Nedodržení pravidel bezpečnosti může ohrozit exponáty i bezpečnost dětí. Prohlídky bývají obvykle zkrácené, vzhledem ke krátkodobé pozornosti dětí. Protože jsou hravé, prohlídky propojujeme s motivačním příběhem. Pro dětského návštěvníka jsou na území České republiky dětská muzea. Dětská muzea jsou specifická tím, že výrazně stimulují dětské učení a to prostřednictvím samostatných aktivit s objekty. Místo originálů jsou zastoupeny kopie, aby se děti exponátů dotýkaly, a to vytváří v dítěti prožitky a přispívá k aktivnímu poznávání. Základním edukačním prostředkem jsou interaktivní výstavy (Jůva 2006). U předškolních dětí je potřebná důkladná příprava, v oblasti individuálně věkových zvláštností dětí předškolního věku.

1.7 Individuální věkové zvláštnosti u dětí předškolním věku

Předškolní období trvá zhruba od 3. až do 6. let. Toto období je ukončené nástupem do školy. V České republice je povinný poslední rok předškolní docházky.

Mezi základní schopnosti a dovednosti předškolního dítěte patří motorika a koordinace. Dítě je schopno se samo obléknout, vykoupat se, najíst, vykonat potřebu. S nástupem motorického vývoje se objevuje kresba, která je důležitá při cvičení zručnosti. *“Kresba je neverbální symbolickou funkcí. Projevuje se v ní tendence zobrazit realitu tak, jak ji dítě chápe“* (Vágnerová, 2012, s. 187). Ta v průběhu života prochází určitými fázemi.

Poznávací procesy dítěte předškolního věku se zaměřují na nejbližší svět a jeho chápání. Jean Piaget (1966) tuto fázi vývoje pojmenoval jako období názorného intuitivního myšlení. Dítě zvládá analýzu a syntézu informací, ale nerespektuje zákony logiky. Při nazírání na svět používá centraci, kdy ulpívá na jednom výrazném znaku, který je pro něj podstatný. Také je egocentrické, projevuje se na prosazování jeho názoru, protože chybí představa o možné pluralitě názorů. Svět je takový, jak ho vnímá dítě, ztotožňuje se s viditelnými znaky, je vázán na přítomnost. Informace zpracovává za pomoci magičnosti, kdy předškolní děti nerozeznají fantazii a skutečnost. Objevuje se

přičítání vlastností živých lidských bytostí i neživým objektů. Fyzikálním vlastnostem sledují jako bytost s cílem a lidskými vlastnostmi (Vágnerová, 2012).

Prožívání emocí v předškolním věku se liší od batolecího věku stabilitou a vyrovnaností. Emoce jsou intenzivní, vázány na aktuální situaci a podléhají následnému střídání. Rozvíjí se emoční paměť, kdy si děti vzpomínají na své dřívější pocity. U dítěte předškolního věku se rozvíjí emoční inteligence, kdy rozlišuje a lépe chápe svoje i pocity druhých lidí (Vágnerová, 2012).

Socializace probíhá hlavně v rodině, která dítěti poskytuje pocit sounáležitosti a bezpečí, ale také v mateřské škole, kde se s ní setkává. V tomto prostředí získává nové sociální dovednosti a zkušenosti. Dítě se učí přijímat nové role, která se liší odlišnými znaky. „*Dítě musí diferencovat své chování podle situace*“ (Vágnerová, 2012, s. 225). Osobnost dítěte je ovlivněna egocentrismem, kdy se projevuje sebestředně, je spojena jeho řečovým vývojem. V socializačním procesu se objevuje hra, která má zde důležitou roli.

Hra je základní činností předškolního dítěte a také je to nejideálnější prostředek ke vzdělání. „*Je dalším způsobem vyjádření vlastní interpretace reality, postojte ke světu i sobě samému*“ (Vágnerová, 2012, s. 189). Symbolická hra umožňuje dítěti symbolicky uspokojit přání, které nelze splnit. Ve hře si problematickou skutečnost zpracuje, tak jak chce, popřípadě ze špatně zvládnuté situace si dítě udělá hru, aby v ní bylo úspěšné. Tematická hra slouží k procvičování různých, ale i budoucích rolí (Vágnerová, 2012).

Konec předškolního období končí nástupem do školy, na které by mělo být dítě připraveno. Před nástupem do základní školy je potřeba zvážit znalost dítěte, to posuzujeme podle třech základních složek. Tělesná složka je podmíněná zráním centrální nervové soustavy, kdy motorické dovednosti jsou na dostatečné úrovni. Dítě má vyvážené tělesné proporce, přiměřenou výšku a hmotnost. Mělo by unést svoji školní tašku. Psychická složka zahrnuje řečové dovednosti dosahující správné úrovně a to samostatnou, plynulou a gramaticky správnou řečí obsahující zhruba 2500–3000 slov. Myšlení je názorné, intuitivní, je kladen důraz na analyticko–syntetické myšlení. Sociálně emoční složka představuje samostatnost dítěte, schopnost spolupráce s kolektivem, uznávání autority. Se vstupem do školy se výrazně mění hlavní činnost dítěte, hra ustupuje do pozadí a na první místo nastupuje učení (Vágnerová, 2012).

1.8 Vztah muzea a školy

Tyto dvě instituce mají rozdílnou historii, ale společný cíl vzdělávat. Liší se formou výuky. Školní výuka je organizovaná s pevným řádem a ve velkých kolektivech. Klasická škola pracuje na principu trestů a odměn. Pro výuku v muzeu je typická práce

s autentickými předměty.,,Pedagogický proces v muzeu není vázán normativními předpisy, ale vychází z podstaty instituce, jako také a z jejího charakteru“ (Jagošová aj. 2010 s. 235). Školy muzea využívají k odpočinku bez didaktických cílů v období konce školního roku. Chybí spolupráce a zkušenost pedagogů s muzeem, jako prostředím ke vzdělání. Častou překážkou může být i nedostatek financí dané školy, doprava do muzea nebo zajištění dalšího pedagogického doprovodu (Brabcová, 2003). „V muzeu by se měly odehrávat zejména takové aktivity, které škola nemůže nabídnout nebo zajistit a škola by měla ve spolupráci s muzeem podílet na koncepční přípravě návštěvy, programu tak, aby pro své cíle využila nabízeného potenciálu co nejefektivněji.“(Jagošová aj. 2010s. 236)

Spolupráci školy a muzea dělíme do několika typů. Nejčastější typem je jednorázová návštěva muzea, která zahrnuje komentované prohlídky, interaktivní program aj., nemá žádnou návaznost na další aktivity. Opakem jsou projekty, které jsou dlouhodobějšího charakteru, představují cílenou spolupráci a vyžadují osobní nasazení učitelů, žáků i personálu muzea. Umožňují hlubší poznání tématu. Cyklická spolupráce zahrnuje soutěže, nebo tematické hry. Posledním typem spolupráce jsou poskytované materiály školám, mezi tyto materiály se řadí pracovní listy, materiály pro učitele, muzejní pomůcky (Jagošová aj. 2010).

Forma spolupráce	Charakteristika
jednorázová návštěva muzea v rámci školního výletu	jedná se zpravidla o návštěvu předem nijak blíže koncepčně partnersky nepřipravenou, často jejím účelem ani tak není doplnit školní učivo, jako spíše umožnit žákům a studentům zážitek muzea
návštěva muzea ve vztahu k výuce	návštěva v průběhu školního roku s tematickým navázáním na školní kurikulum, která by měla být podpořena partnerskou spoluprací učitele a muzejního pedagoga, předem připravena a následně pečlivě se žáky a studenty znovu ve školní výuce zpracovává
programy v muzeu pro odpolední školská zařízení, např. školní družiny	nabídka odpoledních programů pro žáky a studenty rozdílných věkových skupin - díky specifiku „povinné účasti ve volném čase“ není vhodné pro tuto návštěvnickou skupinu automaticky přebírat programy určené pro doplnění výuky v dopoledních hodinách, ale spíše využívat zábavnějších, konkrétnější či prakticky a tvořivě zaměřených programů ve výstavách a expozicích
muzejněpedagogická dílna	zpravidla se jedná o zvláštní, často velmi flexibilní a tvárný prostor určený k praktickým a kreativním aktivitám, je možné ji využívat jak pro samostatné tvůrčí programy nebo jako součást aktivizačních programů k výstavám či expozicím
společné projekty muzea a školy	dlouhodobá partnerská, intenzivní, pečlivě připravená a společně vedená spolupráce učitele a muzejních pracovníků často s hlubším badatelským zaměřením, výsledky mohou aktivně přispívat k vědomí sounáležitosti žáků a studentů s místem, kde žijí, nebo k odbornému a hlubšímu proniknutí do zvoleného tématu
dlouhodobá spolupráce s týmem učitelů a podíl škol na muzejním vzdělávání	další z možností dlouhodobé spolupráce mezi muzeem a školou založená na společné přípravě muzejně vzdělávacích programů učitelů a muzejními pracovníky
vzdělávání učitelů	nabídka metodické podpory učitelům pro využívání muzea k výuce a k mezloborovým projektům
materiály pro školy	doplňující a rozšiřující materiály vyvinuté muzejními pedagogy, případně ve spolupráci s učiteli, které pomáhají oživit, prohloubit a zefektivnit práci se sbírkami; jedná se například o pracovní listy, detailní fotografie předmětů či jejich částí, čínský košík či muzejní kufr atp.
materiály pro učitele	informační letáky a další rozšiřující obsahové informace ke sbírkám či exponátům, konkrétní pomocné tematické a organizační informace k přípravě návštěvy muzea atp.
muzeum ve škole	aktivity muzejního vzdělávání mimo prostor muzea, typickou aktivitou je například tzv. muzeum v kufru nebo putovní výstavy zaštiťované muzejními institucemi a prezentované v prostorách škol s navazující intenzivní prací se žáky a studenty na daném tématu

Tabulka 5: Formy spolupráce mezi muzeem a školou (Hannele Kunz-Ottová 2005, s. 67-74 add Jagošová aj. 2010)

Při vytváření doprovodných programů by mělo muzeum využívat školní vzdělávací programy a splnit tak požadavky školního kurikula. *“Rámcové vzdělávací programy představují koncepční vodítka, díky němuž lze získat obecnou představu o tom, kde je muzejní nabídka obsahově či jinak kompatibilní s požadavky těchto materiálů”* (Jagošová aj. 2010, s. 241). Tyto dokumenty obsahují specifika určité skupiny, kde sděluje požadavky, podmínky nebo cíle pro vzdělávání dětí, žáků a studentů v podobě klíčových kompetencí. Ty charakterizují vědomosti, požadavky, cíle, postoje a hodnoty, které má jedinec rozvíjet v daném stupni vzdělání. Rozvíjejí se ve vzdělávacích oblastech, spojující příbuzné obory, ze kterých vychází učivo, které by jedinec měl zvládnout. Muzejní pedagog díky těmto příslušným dokumentům, získá informace o cílech a školním

vzděláváním. Z rámcových vzdělávacích programů vznikají školní vzdělávací programy, které si každá škola vytváří individuálně (Jagošová aj. 2010).

1.8.1 Podještědské muzeum a jeho spolupráce s vzdělávacími institucemi

Podještědské muzeum využívá jak dlouhodobé spolupráce tak i krátkodobé. S Mateřskou školou Český Dub, probíhá dlouhodobá spolupráce. Spolupráce vychází ze školního vzdělávacího programu, v rámci tématu naše město. Prohlídky se konají jak v muzeu, tak i v Johanitské komendě. V muzeu děti absolvují prohlídky, kde se setkají s živou historií v rámci postav, patřících do Českého Dubu. V odloučené expozici Johanitské komendy se prohlídka zaměřuje na dobu středověku, prostřednictvím průvodce v kostýmu johanitského rytíře.

Další instituce, s kterou muzeum spolupracuje, je Základní škola v Českém Dubu. Škola dlouhodobě využívá místní muzeu v rámci školních projektů, přednášek a prohlídek. Mezi pravidelné aktivity se řadí přednáška „Podještědí za doby Hitlerovi říše“. Každý rok žáci 9. ročníků navštěvují prohlídky obou expozic Podještědského muzea, k dispozici mají didaktický materiál v podobě pracovních listů.

Kromě místních škol spolupracuje muzeum i s gymnázii, středními školami nebo učilišti. U těchto institucí probíhá krátkodobá spolupráce formou jednorázové prohlídky.

1.9 Význam edukačních programů v muzeu

Edukační programy v muzeu představují formu komunikace k návštěvníkovi. Vytvářejí se k daným tématům expozic, nebo výstav. Zahrnují škálu aktivit od prohlídky s průvodcem, seminářů, přednášek po aktivizující programy obsahující animaci, tvůrčí díly atd. (Jagošová aj. 2010). Odvíjí se dle počtů účastníků, tématu programu a především věku.

K přípravě programu je dobré mít osnovu, která nám pomůže držet se programu. Je důležité mít na paměti, že aktivity pro návštěvníky muzea jsou zaměřené na vzdělávání a muzejní pedagog by ho měl podpořit (Mrázová, Svátková). Základem edukačního programu je téma a cíl. Téma by mělo být pro účastníky programu poutavé. U cílů si klademe otázku, čeho bychom chtěli dosáhnout. Cíle lze rozdělit na obecné, nebo konkrétní. K aktivnímu skupinovému programu používáme metody, ty slouží pro uchopení a dosažení zvolených cílů. „*Metodou nazýváme specifický způsob uspořádání činnosti muzejního pedagoga a návštěvníků programu...*“ (Vališová, 2007 s. 193 add Mrázová, Svátková). Při zvolení přiměřené metody pro prostředí muzea respektujeme základní kritéria, která ovlivňují formu programu. Mezi ně patří prostředí instituce, kde přihlížíme k velikosti, prostoru a personálních možností. Dále k již zmiňovanému tématu, cílů, poté

ke struktuře návštěvníků, času programu, pomůcek a materiálu (Jagošová aj. 2010). Nejčastěji se setkáme s metodami slovními, názorně demonstračními a dovednostně praktickými.

Cílem doprovodných programů je zaujmout návštěvníky a pomoci jim lépe porozumět obsahu, tématu expozic, výstav a vytvořit nezapomenutelný zážitek. Hlavní význam spočívá v podpoře odborné stránky expozic a výstav a působení na převýchovu k ochraně kulturního a přírodního dědictví (Mrázová, Svátková).

2 Praktická část

V této části mé bakalářské práce se budu věnovat tvorbě a poté realizaci, která je nezbytnou součástí každého programu. V následujícím textu je popsán návrh programu, který jsem nazvala „Výprava za dračím pokladem“, také zde najdeme cíle a další podstatná témata. Na konci kapitoly se budu věnovat evaluaci celého programu.

2.1 Návrh prohlídek

Tento program jsem se rozhodla vytvořit z následujících důvodů. Již třetí turistickou sezonu zastávám post průvodce brigádníka v PM. Za tu dobu mi tato práce ukázala pozitiva i negativa, co se týče provádění návštěvníků. Průvodce musí být pohotový, umět reagovat na změny během prohlídek. Ty se mění v důsledku několika faktorů, jako je věkové složení, náladové rozpoložení, individuální požadavky. Hlavním cílem průvodcovské činnosti je spokojenost návštěvníků.

Našimi návštěvníky během sezony jsou různorodí turisté s individuálním zájmem, také školy různého typu a v období prázdnin i tábory. Mezi nejnáročnější prohlídky patří děti předškolního věku. Jelikož jsem vystudovala obor předškolní a mimoškolní pedagogika a studuji pedagogiku volného času, rozhodla jsem se vytvořit tento program pro mateřské školy, který by mohl být využíván i pro další mateřské školy, které by měly zájem navštívit Podještědské muzeum. Při tvorbě programu jsem se držela zásad práce s předškolními dětmi. Součástí prohlídek budou vzdělávací úkoly pro děti a také si zažijí živou historii přímo v našem muzeu. Ke spolupráci a provedení své bakalářské práce jsem si přizvala Mateřskou školu Český Dub, programu se účastní dvě třídy.

2.2 Cíle programu

Cílem mé práce je vytvořit komentované prohlídky pro předškolní věk, které kulturně obohatí žáky, seznámí je s historií Podještědí a našeho města zábavnou formou a interaktivními úkoly. Ráda bych dětem dopřála přímý kontakt s uměním a historií a posílila jejich sounáležitost s místem, ve kterém žijí.

Pro můj program jsem si zvolila tyto cíle:

C1: Dítě bude znát a rozumět pojmu muzeum.

C2: Předškolní děti seznámit s historií vily, postavami regionu a městem Český Dub.

C3: Dosáhnout spolupráce skupiny.

C4: Aktivně zapojit děti do všech úkolů a splnit je.

2.3 Témata prohlídek

Jako název pro můj program jsem zvolila „Výprava za dračím pokladem“, během všech prohlídek se budeme zaměřovat na následující témata.

2.3.1 Muzeum

Jako první téma, se kterým se účastníci seznámí, bude význam muzea. Dětem budu v rámci prohlídky klást otázky: Co to je muzeum? Jak se chováme v muzeu? Seznámí se s rolí průvodce.

2.3.2 Muzeum historie

Další částí, která je klíčová pro můj program je nastínit historii vzniku budovy od počátku stavby až po současnost. Budovu muzea nechal postavit zámožný textilní továrník Franz Schmitt, pro svoji dceru Marii a zeti Kondráda Blaschku, budova se začala stavět v roce 1881 a do roku 1945 ji obývala rodina Blaschků. Zde se zaměřuji na osobní koníčky významného továrníka, což byla myslivost, kterou jsem využila jako hlavní pojítko pro plnění úkolů dětí.

2.3.3 Karolina Světlá

Nejvýznamnější spisovatelka 19. století, která své romány a povídky situovala do našeho kraje a svým spisovatelským vlivem založila několik škol, stála u zrodu sokola v Podještědí. S touto osobou se děti setkají, a ta je seznámí s povoláním spisovatelky a provede je vlastním bytem.

2.3.4 Vesnický život

Součástí expozice muzea, je replika roubené chalupy s vnitřním vybavením. Zde se děti seznámí s životem na vesnici, prostřednictvím paní mámy v historickém podještědském kroji.

2.3.5 Bedřich Smetana

Bedřich Smetana, náš přední hudební skladatel 19. století, do Českého Dubu jezdíval navštěvovat svoji matku a sestry. Při těchto návštěvách dvakrát koncertovat v letech 1859 a 1860. Spojitost dvou významných osob Karoliny Světlé a Bedřicha Smetany s Podještědí je opera Hubička. Předlohou se stala povídka Hubička, napsaná Karolinou Světlou a hudba Bedřicha Smetany, libreto doplnila Eliška Krásnohorská. V této části bych děti seznámila s hudebními nástroji, vrcholem bude autentická ukázka z opery Hubička.

2.3.6 Škola

V další části expozice se děti seznámí s prostředím školní třídy. V této místnosti se zaměřím hlavně na předškolní věk. Všechny kategorie dětí čeká běžná školní třída, kde se seznámí s povinnostmi žáka základní školy.

2.3.7 Gotická skříň

Vrcholem celé prohlídky je setkání s nejstarší historií našeho regionu a zároveň je to vyvrcholením celého programu pomocí nalezení pokladu v dračí skříni. V této části je důležité shrnout význam celé prohlídky, zhodnotit poznatky celého programu.

2.4 Popis věkových kategorií

V tomto bodě bych se ráda věnovala charakteristice tříd v Mateřské škole Český Dub. K provedení mé praktické části jsem se rozhodla využít dvě třídy, které jsou rozdílné věkem, proto je nutné, abych některé úkoly v mém programu upravila. Třidu „Sluníček“ navštěvují děti věku 3 až 4 let. Dále zde najdeme třídu „Berušek“, kterou navštěvují děti s logopedickými problémy či jinými specifickými poruchami „Kuřátek“, kde jsou nejmladší děti. Nejstarší děti navštěvují třídu „Kytiček“. Prohlídek se zúčastní třída „Sluníček“ a „Kytiček“.

2.5 Časový harmonogram programu

V následující tabulce je zobrazen harmonogram času programu. Celkově bude program trvat cca 50 minut.

Časový harmonogram programu	
Úkol	Časová dotace
Úvod	5 minut
Úkol č. 1	5 minut
Úkol č. 2	10 minut
Úkol č. 3	5 minut
Úkol č. 4	8 minut
Úkol č. 5	5 minut
Úkol č. 6	10 minut
Úkol č. 7	5 minut

Tabulka 6: Časový harmonogram

2.6 Popis Programu

Název: Výprava za dračím pokladem

Popis: Děti za pomoci úkolů hledají cestu k pokladu, který je ukryt v dračí skříni. Úkolem dětí je splnit všechny úkoly na trase. Při úspěšném splnění každého úkolu, dostávají klíče, které jsou důležité k získání dračího pokladu.

Úvod: Program začíná již před vstupem do muzea, kdy učitelky budou mít za úkol rozdat všem dětem vstupenku do muzea, která bude součástí programu a zároveň vzpomínka na celý program.

Pomůcky:

vstupenky

pytlíčky s kořením

karty s využitím koření a rostlin

staré obrázky objektů v Českém Dubu (Školka, Muzeum, Radnice, park)

skládačky pohádkových postav 3 x (Víla Amálka, Krtek, Bob a Bobek)

knihy Karoliny Světlé, Pohádky Boženy Němcové

obrázky popisující výrobu látky

obrázky hudebních nástrojů

cd s ukázkou opery Hubička

truhla na poklad

klíče za splnění úkolů

Obrázky zvířat

Oděvy k rolím

Před začátkem programu: Průvodce půjde otevřít dětem. Nastane kontrola vstupenek průvodcem. Po kontrole se děti postupně posadí na židle.

Hala: Zde až budou děti usazené na židlích, začne program. Z podia přivítá děti průvodce a vysvětlí, co děti čeká.

Úkol: Průvodce pokládá otázky týkající se muzea.

Kde to jsme?

Co je to muzeum?

Jak se chováme v muzeu?

Cíl: Získat základní znalosti o muzeu, etika návštěvy muzea, dozvědět se základní informace ohledně Blaschkovi vily.

Úkol č. 1 – Hala na podium

Popis: Děti se setkají s majitelem vily Konrádem Blaschkou, který měl zálibu v myslivosti. Dětem představí, proč zde bydlí a k čemu budova slouží.

Úkol: Poznat a pojmenovat zvířata zobrazená na obrázcích, rozlišit na cizokrajná a domácí.

Cíl: Procvičení paměti.

Úkol č. 2 – Karolina Světlá

Popis: Než vstoupíme do expozice K. S., necháme děti zazvonit zvonkem u dveří. Po zaznění zvonku nás pozve K. S. k návštěvě bytu. V bytě se budou nacházet knížky K. S. a její kamarádky Boženy Němcové, která psala pohádky. Spisovatelka se dětem představí, bude pokládat otázky a po té na výzvu průvodce provede děti bytem. Po prohlídce bytu čeká děti další úkol, který bude umístěn na konci místnosti. Zde budou 3 rozložené obrázky formátu A2, které se budou skládat po třech skupinách.

Otázky K. S.: Čtete Pohádky? Jaká je vaše oblíbená pohádka?

Úkol: Zodpovědět všechny otázky postavě K. S., sestavit obrázky pohádkových postav a pojmenovat je.

Úkol č. 3 – Světelská rychta

Popis: Zde se setkáme s postavou paní mámy. Postava bude mít na sobě podještědský kroj a bude komunikovat v podještědském nářečí. V místnosti se budou nacházet pytlíčky s kořením, které paní máma používá v kuchyni.

Úkol: Za pomoci čichu poznat koření v pytlíčcích. Ke splnění úkolu použijeme kartičky s kořením a rostlinami, ze kterého se koření získává, ty mohou sloužit zároveň jako nápověda. Také budou poznávat některé kuchyňské náčiní, které se používalo dříve.

Cíl: Seznámit se s podještědským životem, poznat koření a jeho využití.

Úkol č. 4. Bedřich Smetana

Popis: Při příchodu do expozice se děti dozví informace o hudebním skladateli. Poté si pustíme ukázkou ze Smetanovy Hubičky. Součástí úkolu bude poznat hudební nástroje.

Cíl: Účastníci programu se seznámí s osobností i hudbou skladatele B. S. Umět pojmenovat některé hudební nástroje.

Úkol č. 5 Pamětihodnosti Českého Dubu

Popis: V místnosti jsou pověšené staré obrázky historických objektů, které se nacházejí v Českém Dubu.

Cíl: Poznat obrázky z českodubského prostředí. Dozvědět se základní informace o těchto místech.

Úkol č. 6 Škola

Popis: Zde se seznámíme s tématem školy. Nejprve dětem představím vybavení školy, co se zde nachází. Poté vejde pan učitel, který začne výuku. Vysvětlí dětem, že se nejprve musí postavit až poté se posadit do lavice. Vyvolá jednoho žáka, kterého vyzkouší z počtů, poté dětem budeme klást jednoduché logické hádanky.

Úkol: Počítání na počítadle, hádání hádanek, které budou vhodné pro každou kategorii.

Finální úkol Dračí skříň

Popis: Expozice Gotické šablony se nachází v půdním prostoru, děti budou po schodišti chodit po skupinkách. Tématem se zaměříme na gotickou šablonu a její funkci z konce 18. století.

Úkol: Děti budou mít za úkol hledat symboly, v gotické světničce, které určím.

2.7 Rozdíly v programu dle věkových kategorií

V následující tabulce je ukázáno, zda úkoly pro každou věkovou kategorii budou stejné, nebo nikoliv.

Číslo úkolu	Stejně podmínky	Třída Sluníček	Třída Kytíček
Úvod	Ne		
Úkol č. 1	Ano		
Úkol č. 2	Ano		
Úkol č. 3	Ne	Místo koření budou poznávat kuchyňské náčiní	
Úkol č. 4	Ano		
Úkol č. 5	Ne		Zastavení u tkalcovského stroje, ukázka, jak se vyrábí látka
Úkol č. 6	Ne	Přizpůsobení hádanek pro tuto věkovou kategorii	
Úkol č. 7	Ano		
Úkol č. 8	Ano		

Tabulka 7: Rozdíly v programu dle věkových kategorií

Úvod

Zde budu volit otázky týkající se muzea dle věkových kategorií. Je pravděpodobné, že nemladší děti v muzeu nikdy nebyly, tudíž neumějí popsat, co to muzeum je. K otázce, jak se chováme v muzeu, bude pro tuto kategorii nápověda, která bude umístěna v hale. Nápověda se skládá z piktogramů, co bychom neměli v muzeu dělat.

Úkol č. 3.

Třída Sluníček zde bude mít lehčí úkol, bude spíše poznávat kuchyňské náčiní, než koření, v případě situace poznávání koření zapojím, akorát v menším množství.

Úkol č. 5

Pro kategorii nejstarších dětí přidám navíc, zastávku u tkalcovského stroje. Použiji jako motivaci pohádku krtek a kalhotky a vysvětlím příběh. Dále budou mít účastníci za úkol seřadit obrázky tak, jak jdou po sobě.

Úkol č. 6

Zde se přizpůsobí věku hádanky. Pro každou věkovou kategorii zvolím vhodnou hádanku.

2.8 Realizace programu

Prohlídky proběhly dne 25. 9. 2018 v Podještědském muzeu v dopoledních hodinách. Program pro první skupinu předškolních dětí (22 dětí) začal v 9.00 a skončil podle plánu. Druhá skupina mladších dětí ve věku 3-4 roky (15 dětí) měla stanovený začátek programu na 10.30 a skončila dříve, než bylo v plánu.

2.8.1 Změna plánu

Z důvodu změny časového harmonogramu MŠ a onemocnění postavy v programu, jsem musela program těsně před začátkem prohlídek na místě upravit a improvizovat. Prohlídku jsem komentovala společně s kolegou (jeho postava učitele byla zrušena) Střídali jsme se v projevu během prohlídky, popřípadě jsme se navzájem doplňovali a mohli reagovat na okamžité dotazy dětí.

V hale muzea přišli přivítat děti dva průvodci, kteří se představili a kladli otázky dle původního plánu. Zastavení u elektrické skříňky bylo zrušeno pro špatnou viditelnost, abychom předešli případnému zranění dětí. Úkol č. 3 byl změněn. Chybějící postavu paní mámy nahradila postava spisovatelky. Po ukončení prohlídky bytu, byly děti vyzvány na procházku do Světlé pod Ještědem, kde Karolina pobývala se svým

manželem. „Děti, do této vesnice jsem jezdila, protože tady měl rodinu můj manžel, tuze se mi tu líbilo, a když jsem se stala spisovatelkou, začala jsem používat příjmení Světlá, podle této vesnice. Často jsem chodila na louku sbírat bylinky a vaším dalším úkolem bude tyto bylinky poznat.“ Tento úkol bez úpravy plnily i nejmladší děti. Zcela zrušen a nenahrazen byl úkol č. 4: pamětihodnosti Českého Dubu. Úkol č. 5 pro předškoláky nebyl proveden. U úkolu č. 6 chyběla role pana učitele a ta byla nahrazena průvodci. Navíc děti počítaly na počítadle, poznávaly věci, co nepatří do školní třídy. Změnou finálního úkolu bylo ukrytí pokladu v původní gotické skříni, kterou odemykal průvodce, jako strážce pokladu.

2.8.2 Průběh jednotlivých prohlídek

Třída „Kytíček“, celkem 22 dětí v doprovodu dvou paní učitelek přišla ve smluvený čas. Před začátkem prohlídky se děti usadily v hale, některé potřebovaly na toaletu, tím došlo k malému zdržení. Prohlídku jsme zahájili přivítáním dětí a kontrolou vstupenek, které děti měly již připravené. Dětem jsme s kolegou pokládali otázky dle uvedeného programu. Na všechny otázky reagovaly podle očekávání. První úkol byl splněn, pan Blaschka svým vystupováním třídu „Kytíček“ velmi zaujal. Zastavili jsme se v expozici bytu spisovatelky Karoliny Světlé, kde probíhala diskuze na téma pohádkové postavy. Od dětí jsme se dozvěděli mnoho novinek o pohádkových postavách, spousta z hrdinů pro nás bylo neznámých. Při skládání obrázků jsme řešili nedostatek místa. Úkol č. 3 poznávání koření byl úspěšný, děti bez obtíží poznaly vůně a obrázky koření a bylinek. Zvuková nahrávka u dalšího úkolu pomohla ke zklidnění dětí. Potom děti podle obrázků poznávaly hudební nástroje. Další klíč měly děti za úkol získat v expozici školní třídy. Zajímavým prvkem části úkolu bylo počítání na počítadle, které k mému překvapení bez problému ovládaly. Téma školy bylo pro ně velice blízké, tak jsme tento úkol časově prodloužili. Představily jsme si školní vybavení, povídali si o vyučovacích předmětech ve škole, co do školy nepatří. Hádanky byly vyřešeny, jedna hádanka měla dokonce dvoje řešení, na které přišly samy děti. Závěrečný úkol představoval hledat stejné motivy, tento úkol jsem vyhodnotila jako zbytečný, protože se děti nedokázaly soustředit. Ukončený program děti vyhodnotily metodou teploměru a potleskem. Tato třída byla velice komunikativní, úkoly měla splněné velice rychle. Vyskytovali se jedinci, kteří stále rušili a chtěli úkoly plnit sami bez ohledu na ostatní děti.

Druhá skupina, třída „Sluníček“ ve věku 3-4 roky, se dostavila v menším počtu 15 dětí. Na začátku byla skupina méně komunikativní než předchozí. Děti obrázky zvířat poznaly bez obtíží, ale v okamžiku, kdy pan Blaschka chtěl děti zmást, nechaly se napálit.

„Vidíte, tohle lva jsem zrovna potkal včera na cestě do Smržova, je to možné abych ho zde potkal? “ Odpověď byla pozitivní. Při těchto otázkách jsem zažila tzv. davový efekt u dětí, kdy při poznávání velblouda jsme se dočkali odpovědi, že to „Jebloun“. Tento výrok vykřiklo jedno dítě a ostatní se přidaly. Diskuze na téma pohádkových postav nebyla tak výřečná, jako u předškoláků. Skládání obrázků děti bavilo, ale šlo pomaleji, vzhledem k věkové kategorii. U úkolu s poznávání koření jsme tentokrát pytlíčky dávali rovnou do ruky, aby nedošlo k tlačenici. Následující úkol považuji za nejlépe splněný, tato třída reagovala velmi pozitivně na ukázkou z opery Hubička, poznala všechny hudební nástroje. Školní třída byla pro ně zajímavá, hádanky jsme přizpůsobili věku dané skupiny. Děti počítaly na počítadle, ale nezařazovali jsme všechny matematické operace. Závěrečný úkol byl splněn a při odevzdání všech soutěžních klíčů byl vydán poklad. Třída „Sluníček“ méně komunikovala než třída „Kytíček“. Také úkoly plnily pomaleji než jejich starší kamarádi.

Výsledky jednotlivých úkolů a cílů

V této tabulce jsou shrnuty jednotlivé výsledky uvedených úkolů a jejich cílů.

Úkol	Cíl	Složení úkolu	Splněno/Částečně
Úvod	Získat základní znalosti o muzeu, jak se chováme v muzeu	Reakce na otázky průvode	Splněno nad očekávání
Úkol č. 1	Poznat, pojmenovat zvířata zobrazená na obrázcích, rozlišit na cizokrajná a domácí.	Poznat osobnost majitele vily Poznávání obrázků	Splněno
Úkol č. 2	Seznámit se s osobností Karoliny Světlé	Skládání obrázků pohádkových postav	Splněno
Úkol č. 3	Očichat si pytlíčky s kořením	Rozpoznat koření a určit na co se používá	Částečně splněno, nepoznali kávu
Úkol č. 4	Poznat osobnost Bedřicha Smetany	Poslouchání opery Rozpoznat hudební nástroje	Splněno
Úkol č. 5	Seznámit se s prostředím školy	Počítání na počítadle Hádaní hádanek Jaké věci do školy nepatří	Splněno
Úkol č. 6	Seznámit se s gotickou šablonou	Najít stejná znamení	Splněno

Tabulka 8: Plnění úkolů a cílů „Kytičky“

Úkol	Cíl	Složení úkolu	Splněno/Částečně
Úvod	Získat základní znalosti o muzeu, jak se chováme v muzeu	Reakce na otázky průvodce	Splněno
Úkol č. 1	Poznat, pojmenovat zvířata zobrazená na obrázcích, rozlišit na cizokrajná a domácí.	Poznat osobnost majitele vily Poznávání obrázků	Částečně splněno, špatně pojmenované zvíře
Úkol č. 2	Seznámit se s osobností Karoliny Světlé	Skládání obrázků pohádkových postav	Splněno
Úkol č. 3	Očichat si pytlíčky s kořením	Rozpoznat koření a určit na co se používá	Částečně splněno, nepoznali heřmáněk
Úkol č. 4	Poznat osobnost Bedřicha Smetany	Poslouchání opery Rozpoznat hudební nástroje	Splněno
Úkol č. 5	Seznámit se s prostředím školy	Počítání na počítadle Hádání hádanek Jaké věci do školy nepatří	Splněno
Úkol č. 6	Seznámit se s gotickou šablonou	Najít stejná znamení	Splněno

Tabulka 9: Plnění úkolů a cílů „Sluníčka“

2.9 Evaluace programu

V následujících stránkách zhodnotím program z různých pohledů. K evaluaci jsem použila metodu pozorování (viz pozorovací protokol.)

2.9.1 Metody evaluace

Evaluaci lze definovat jako zjišťování a následné vyhodnocování dat pedagogického procesu. Výsledkem pedagogického procesu jsou výstupy, které měří aktivity tak, aby vedly ke zlepšení a větší efektivitě programu (Hájek, Hofbauer, Pávková 2008).

Získávání informací se provádí různými metodami sběru dat (viz tabulka 10). Nejčastější metodou, nejen pro pedagogický výzkum, je pozorování. Může být používáno s jinými metodami, nebo samostatně. Je důležité dodržovat zásady plánovitosti, systematickosti a přesnosti a objektivitu, obzvlášť při použití jako samostatné metody. Pozorované předměty dělíme na verbální a neverbální. Podle Ferjenčíka (2010) rozlišujeme odborné pozorování od laického vytvoření plánu. Při vytváření plánu si pokládáme základní otázky. Co budeme pozorovat? Jak to budeme pozorovat? Jednotkou

pozorování může být chování pozorovaného, označovaný termínem molární, naopak všímání si mikrobiologických pohybů se nazývá molekulární přístup. „*Molární přístup, umožňuje pozorovateli zachytit „logiku“ komplexního chování osoby ve složitějších situacích lépe, než by umožňoval molekulární přístup. Na druhé straně však správně a jednoznačně přiřazení takové složité série projevů do určité kategorie klade na pozorovatele vyšší nároky. Zde již nestačí, aby pozorovatel jednoduše zaznamenal to, co vidí (např. zvednutí obočí). Často musí zaregistrování posoudit, zhodnotit a hlavně interpretovat*“ (Ferjenčík, 2010, s. 153). Dále lze rozlišit podle různých hledisek. Podle času na dlouhodobé a krátkodobé. Dle míry zúčastněnosti pozorovatele a to přímo, nepřímo a skrytě, množství pozorovaných jedinců a také míry zúčastněnosti pozorovatele. Při účasti vícero pozorovatelů se zvyšuje jeho objektivita. Výhoda této metody je její přirozený průběh bez umělého zásahu. Nevýhodou je, že se zde pozorovatelé často dopouštějí chyb vznikající z haló–efektu, kontrastního efektu atd.

Další metodou k vyhodnocování vzdělávacích programů je rozhovor. Touto metodou se zjišťují názory, postoje, přání a názory. Rozhovor se od pozorování liší tím, že je to zprostředkovaný proces získávání dat. Tazatel si připraví otázky, na kterém se bude ptát dotyčné osoby. Zde se může vyskytnout problém v kódování přenosu informace. Příjemce může přisoudit informaci předanou od tazatele ve slovech jiný význam. Forma rozhovoru může být volná a řízená a dělí se na tyto části: úvodní, zde se pokládají obecné otázky, slouží k navození atmosféry, hlavní, zaměřujeme se na konkrétní věc a závěrečná.

K vyhodnocení programu bych mohla využít metodu dotazníků. Ta se ovšem pro děti předškolního věku nehodí, ale mohla by být využita pro děti mladšího školního věku a starší. Metoda slouží k hromadnému zjišťování informací, zájmů, postojů atd. Je časově nenáročná, ovšem skrývá určitá negativa jako nedostatek osobního kontaktu, není zde záruka pravdivých informací. Používané otázky v dotaznících se dělí na otevřené a uzavřené, nebo lze použít i jejich kombinaci.

Klasické výukové metody	<ul style="list-style-type: none"> • metody slovní 	<ul style="list-style-type: none"> - vyprávění - vysvětlování - přednáška - práce s textem - rozhovor
	<ul style="list-style-type: none"> • metody názorně – demostrační 	<ul style="list-style-type: none"> - předvádění a pozorování - práce s obrazem - instruktáž
	<ul style="list-style-type: none"> • metody dovednostně – praktické 	<ul style="list-style-type: none"> - napodobování - manipulování, laborování a experimentování - vytváření dovedností - produkční metody
Aktivizující metody	<ul style="list-style-type: none"> • metody diskursní • metody heuristické, řešení problémů • metody situační • metody inscenační • didaktické hry 	
Komplexní výukové metody	<ul style="list-style-type: none"> • frontální výuka • skupinová a kooperativní • partnerská • individuální • brainstorming • projektová výuka • výuka dramatem atd. ... 	

Tabulka 10: Plnění úkolů a cílů „Sluníčka“

2.9.2 Výsledky vypořizovaných dat

K hodnocení programu jsem si vybrala metodu pozorování. Přišla mi pro děti předškolního věku vhodná, protože uměle nezasahovala do programu, jako u jiných metod. Jako předmět mého pozorování jsem zvolila kombinaci verbálních a neverbálních projevů dětí. Konkrétně jsem se rozhodla sledovat reakci a komunikaci dětí na

průvodce, postavy, spolupráce ve skupině, pozornost. Dle charakteristiky bylo toto skupinové pozorování krátkodobé a náhodné s přímou účastní.

Třída Kytíček

Celkem se zúčastnilo programu 22 dětí ve věku 5-7 let.

Komunikace a reakce

Komunikace dětí probíhala na úrovni jejich věku. Neshledala jsem zde problém s odpovídáním na otázky, byly bezprostřední a komunikovaly i mimo program. Reagovaly na průvodce pozitivně, občas se překřikovaly. Některé děti mluvily mimo dané téma. Diskuze dětí s postavami v kostýmech proběhla výborně, děti zaujala, tato realizace přispěla k udržení pozornosti. Ve skupině byla jedna holčička, které se hlásila a chtěla odpovídat na všechny otázky a nechtěla dát prostor ostatním dětem, paní učitelky ji usměrňovaly.

Pozornost

Vhledem k délce programu jsem se obávala, že děti neudrží tak dlouho pozornost. Celá skupina naplno program prožila, díky flow efektu a došla až do jeho finále.

Spolupráce ve skupině

Ke spolupráci mezi dětmi došlo při druhém úkolu, kdy skládaly obrázky pohádkových postav. Vhledem k menšímu prostoru expozice, došlo zde na konflikt dětí, které se strkaly, aby úkol měly splněný rychle. Tento problém jsme vyřešili na místě prostřídání dětí.

Třída Sluníček

Členů skupiny bylo o mnoho méně, než jsme předpokládali, programu se účastnilo 15 dětí ve věku 3-4 roky.

Komunikace a reakce

Na úvod kdy jsme děti přivítali a pokládali otázky ohledně muzea, ty reagovaly stydlivěji než předchozí skupina. Docházelo k davovému efektu, kdy odpovídalo jedno dítě, ostatní se přidaly. Při příchodu postavy pana Blaschkeho děti již více komunikovaly. Stydlivost přetrvávala i úkolu č. 2, kdy probíhala diskuze na téma pohádkových postav. Tato skupina byla méně komunikativní a reagovala pomaleji.

Pozornost

U této mladší věkové kategorie mě udržení pozornosti velice překvapilo. Děti program po celou dobu vnímaly, dávaly pozor, nebyly tak roztěkané jako předchozí skupina.

Spolupráce ve skupině

Vhledem k nízkému počtu dětí byla spolupráce úspěšná, děti spolupracovaly lépe než předchozí skupina. Velice hezká spolupráce nastala u sestavování obrázků, kdy děti rozmýšlely a svůj názor konzultovaly se svými kamarády. Některým skupinám vypomáhaly paní učitelky nebo průvodci. Tempo bylo pomalejší, s tímto faktorem jsem počítala z důvodu věku účastníků.

2.9.3 Použité vyučovací a evaluační metody v programu

V programu bylo několik vyučovacích metod. Spoustu z nich, se využívá ve školním prostředí, ale také výborně zapadají i do muzejní edukace. Nejprve se zaměříme na metody slovní. Pro navození atmosféry na začátku programu je vhodná metoda vyprávění. Ta byla použita hned na v úvodu programu, kdy jsme děti motivovali k nalezení dračího pokladu. Dále jsme uplatnili ke komunikaci se skupinou rozhovor, který byl veden otázkami s konkrétním obsahem a cílem. Prohlídka obsahovala metodu vysvětlování, používanou průvodci i postavami. (Mrázová, Svátková)

V muzejních aktivitách se také setkáváme s metodami dovednostně praktickými. Podle Maňáka a Ševce (2003) se dělí na napodobování, manipulování, laborování a experimentování, vytváření dovedností a produkční metody. Aplikace proběhla v úkolu číslo 2. Při skládání obrázků.

„ Metody názorně demonstrační jsou dalším typem metod, bez nichž se muzejní praxe neobejde. Předvádění a pozorování učí návštěvníky pozorovat, zpřesňovat vnímání, vyvozovat závěry... “ (Mrázová, Svátková s. 7). Při poznávání koření, zvěře, poslouchání audio verze opery Hubičky, pojmenovávání hudebních nástrojů, poznávání školního vybavení a počítání na počítadle jsme tyto metody uplatili.

Abych docílila věrohodnosti programu tak, aby děti prožily nezapomenutelný zážitek, rozhodla jsem se zařadit metody dramatické výchovy. Hraní v roli vyžaduje jasně daná pravidla vstupu do role i stupeň její stylizace a to posiluje efektnost tohoto didaktického nástroje (Rodová, 2016). Vybrala jsem si typ alternace, kdy hráč na sebe bere podobnost jiné postavy a plně ji prožívá, jedná dle potřeby zadaného scénáře (Rodová, 2016). Myslím si, že tato metoda byla nejvíce prospěšná během motivace a pozornosti dětí, také při získávání nových informací.

Poslední prvek, který jsem chtěla zařadit do programu, byla interaktivita. Děti využívaly fyzickou interaktivitu, kdy s určitými exponáty přišly do styku a mohly s nimi pracovat. Také je během prohlídky doprovázely interaktivní úkoly. Myslím si, že role interaktivity v mém programu byla naplněna a pomohla splnit vzdělávací cíle.

Závěr obou programů jsem hodnotila pomocí slovní metody, kdy jsem se děti ptala, jestli se jim program líbil, to vyjádřily potleskem. Potom navázala metodou teploměr, kterou jsem nejprve vysvětlila, poté jsem se ptala otázkou „Teď mi ukažte, jak moc se vám program líbil?“

2.9.4 Výsledky programu

Pro program jsem si zvolila tyto cíle, které platily pro každou skupinu.

C1: Dítě bude znát a rozumět pojmu muzeum.

C2: Předškolní děti seznámit s historií vily, postavami regionu a městem Český Dub.

C3: Dosáhnout spolupráce skupiny.

C4: Aktivně zapojit děti do všech úkolů a splnit je.

Třída Kytíček

Všechny uvedené cíle byly vyhodnoceny podle pozorovacího protokolu.

C1 byl splněn, tato třída tento pojem dokázala definovat, některé děti už v muzeu byly a dokázaly popsat, k čemu muzeum slouží.

C2 byl splněn částečně. První část cíle 1. splněna byla a to díky ožvlým historickým postavám Podještědského muzea. Myslím, že kdyby postavy v programu nebyly, hůře by se dětem nové informace pamatovaly a udržet pozornost malých dětí by bylo určitě složitější. Druhá část cíle, která byla na plánovaná, ale vzhledem změny programu na poslední chvíli, úkol s poznáváním míst v našem městě nebyl proveden.

C3 byl splněn. Spolupráce u této skupiny byla dobrá. U úkolu č. 2 bylo třeba vyřešit malý prostor.

C4 považuji jako za splněný, skupina se zapojovala do všech úkolů a dokázala je splnit, proto jsem rozšířila prohlídku o další úkoly.

Tato třída splnila mé očekávání, jak by měl průběh programu vypadat. Úkoly plnily přiměřeně věku, některé úkoly by mohly být těžší. Dle mého názoru by zvládly všechny úkoly v původním naplánovaném programu, jak z hlediska času i zručnosti.

Třída Sluníček

Všechny uvedené cíle byly vyhodnoceny podle pozorovacího protokolu.

Splnění C1 proběhlo přímo v muzeu, tyto děti neměly zkušenost s návštěvou muzea a neměly představu co je muzeum.

C2 byl splněn částečně ze stejného důvodu jako u předchozí skupiny. Z počátku děti byly z postav doslova zaskočené, konkrétně z postavy pana Blaschky, byl znát odstup. Postava Karoliny Světlé jim byla sympatičtější a komunikace se zlepšila. U této skupiny přítomnost postav podpořila vnímání a udržování pozornosti.

Splněný byl i C3, kterým třída vynikala. Počet ve skupině byl menší a to je jeden z faktorů, proč spolupráce fungovala více než u třídy předškolních dětí.

C4 shledávám za splněný, úkoly zvládly všechny, sice v pomalejším tempu než skupina předchozí, ale toto toleruji dle přiměřenosti věku.

Třída Sluníček program zvládla. Upravila jsem obtížnost úkolů pro tuto věkovou kategorii. Podle mého názoru kdyby se program konal na konci školního roku, děti by byly zdatnější a zvládly by program v původní verzi.

2.10 Diskuze

Program jsem se snažila vytvořit v souladu s individuálními věkovými zvláštnostmi předškolních dětí. Realizace probíhala s menšími změnami v průběhu programu, abych dosáhla optimálního výsledku. Lepší průběh a výsledek programu měla třída starších dětí, i přes velký počet, než u skupiny druhé. S výsledky programu jsem spokojená. Některé prvky bych po zkušenosti pozměnila.

Do budoucna bych více navázala spolupráci se školou jak před programem, tak i po skončení. Bylo by možné program navázat na ŠVP dané MŠ a tematického týdenního bloku. Shodou okolností prohlídka tématem navazovala u třídy Sluníček, kdy během týdne byl vyučován tematický blok Naše město. Po prohlídce muzea by se dal vytvořit zvlášť prohlídkový okruh Johanitské komendy a tak by spolupráce pokračovala.

Z hlediska výzkumu by se dalo použít vícero metod hodnocení. Já jsem použila pozorování, které mi přišlo vhodné k předškolnímu věku. Pro lepší evaluaci programu jsem mohla zvolit metodu dotazníků, kde by učitelky posuzovaly vhodnost a přínos programu pro vzdělávání v MŠ. Použit by mohl být i rozhovor s učitelkami, jak hodnotí program. Pomocí dotazníků určený pro rodiče, by se dalo zjišťovat, jak často navštěvují s dětmi muzea a různé památky, co si myslí o vzdělávání předškolních dětí v muzeu.

Prohlídka by mohla být věkově zaměřena pro různé věkové skupiny dětí, nejen mladší, jak jsem se přesvědčila. Myslím si, že program zvládly děti prvního stupně s podobnými úkoly, upravenými pro starší věk. Také bych mohla vytvořit prohlídky na různá témata, jako je Karolina Světlá, rodina Blaschkova, továrnictví v Českém Dubu, Český Dub za dob středověku atd., uzpůsobené věku, tato úprava by byla vhodná pro žáky druhého stupně nebo střední školy.

2.11 Závěr

Cílem mé bakalářské práce bylo vytvořit interaktivní metodický program pro předškolní věk v prostředí Podještědského muzea a poté ho vyhodnotit. Prostřednictvím těchto prohlídek se děti seznámily s pojmem muzeum a poznaly historické postavy Podještědí. V teoretické části jsem popisovala celosvětovou a českou historii vzniku muzea, kterou by měl znát každý pracovník muzea a také historii a popis Podještědského muzea, který byl klíčový pro vytvoření komentovaných prohlídek. Analýzou odborné literatury jsem sepsala důležité poznatky o muzejní pedagogice. Tato literatura mě obohatila a prohloubila o nové poznatky, jak pracovat s muzejními návštěvníky, které jsem znala, ale překvapilo mě, že toho téma je tak široké. Literatura mi rozšířila obzory pro další působení lektora prohlídek a průvodce.

Pomocí evaluační metody pozorování jsem zjistila, že vzdělávání v muzeum je možné a vhodné již pro předškolní věk. Nemusí být nudné, dá se zprostředkovat prožitkem. Úroveň úkolů by měla odpovídat věku dané kategorie. Program dopadl dle očekávání, jako lektor jsem získala nové zkušenosti.

Pozitivem byl vyšší nárůst návštěvnosti muzea v Českém Dubu z řad právě rodin s dětmi. Trávení volného času návštěvou muzea pro všechny věkové kategorie je velice přínosné.

Vytváření programu byla pro mě obrovská zkušenost, vždy jsem působila jako průvodce, ale nikdy jsem program nevytvářela. Doufám, že tento program zanechal v dětech pěkné zážitky a ty je přivedou i s rodiči zpátky do muzea.

Literatura a zdroje

ANDĚL, Rudolf, Svatopluk TECHNIK a Iva BORISJUKOVÁ. *Český Dub*. Ilustroval Josef SCHEYBAL. Ústí n. Labem: Severočeské nakladatelství, 1991, 205 s. ISBN 80-7047-037-2.

BRABCOVÁ, Alexandra, ed. *Brána muzea otevřená: [průvodce na cestě muzea k lidem a lidí do muzea]*. Náchod: Juko, 2003. ISBN 80-862-1328-5.

ČINČERA, Jan. *Práce s hrou: pro profesionály*. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-1974-0.

DOLÁK Jan, HOLMAN Pavel, JAGOŠOVÁ Lucie, JŮVA Vladimír, MRÁZOVÁ Lenka, ŠERÁK Michal, ŠOBÁŇOVÁ Petra. *Základy muzejní pedagogiky. Studijní texty*. [online]. Brno: Moravské zemské muzeum, Metodické centrum muzejní pedagogiky [vid. 28.10 2018]. ISBN 978-80-7028-441-4. Dostupné z <http://www.mcmp.cz/vzdelavani/kurz-zaklady-muzejni-pedagogiky/studijni-materialy/>

DROBNÝ, Tomáš, ŠERÁK Michal. *Seniori v muzeu* [online]. Brno: Moravské zemské muzeum, Metodické centrum muzejní pedagogiky, 2016 [vid. 10.10 2018]. ISBN 978-80-7028-484-1. Dostupné z <http://www.mcmp.cz/vzdelavani/metodicke-texty-doporuceni/seniori-v-muzeu/>

EDEL, Tomáš. *Československo v památkách 12. -20. století*. Český Dub: Podještědské muzeum, 2006. ISBN 80-239-6186-1.

EDEL, Tomáš. *Příběh ztraceného kláštera blahoslavené Zdislavy*. Praha: Česká expedice, 1993. ISBN 80-852-8133-3.

EDEL, Tomáš. *Podještědí v Hitlerově třetí říši: kronika obyčejného života let 1938-1946*. Druhé vydání. Český Dub: Podještědské muzeum a knihovna, p.o., 2015. ISBN 978-80-260-8296-5.

FERJENČÍK, Ján. *Úvod do metodologie psychologického výzkumu: jak zkoumat lidskou duši*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-815-9.

HANUŠ, Radek a Lenka CHITILOVÁ. *Zážitkově pedagogické učení*. Praha: Grada, 2009. ISBN 978-80-247-2816-2.

HÁJEK, Bedřich, Břetislav HOFBAUER a Jiřina PÁVKOVÁ. *Pedagogické ovlivňování volného času: trendy pedagogiky volného času*. Vyd. 2., aktualiz. [i.e. 3. vyd.]. Praha: Portál, 2011. Kultura a edukace. ISBN 978-80-7315-207-9.

JAGOŠOVÁ, Lucie. *Psychologické aspekty muzejní edukace*[online]. Brno: Moravské zemské muzeum, Metodické centrum muzejní pedagogiky, 2016 [vid. 24. 10. 2018]. Dostupné z <http://mcmp.cz/cz/cz-projekty/metodicke-texty-adoporuceni/zaklady-muzejni-pedagogiky-texty/>

JAGOŠOVÁ, Lucie, Vladimír JŮVA a Lenka MRÁZOVÁ. *Muzejní pedagogika: metodologické a didaktické aspekty muzejní edukace*. Brno: Paido, 2010. Kultura a edukace. ISBN 978-80-7315-207-9.

JŮVA, Vladimír. Dětská muzea jako nová forma edukace. *Pedagogika: Časopis pro vědy o vzdělání a výchově*. 1951, 2006(4), 395-404 s.

JŮVA, Vladimír. *Dětské muzeum: edukační fenomén pro 21. století*. Brno: Paido, 2004. ISBN 80-731-5090-5.

JODAS, Zdeněk. *Český Dub a okolí na dobových obrázcích*. Liberec: RK, 2009. ISBN 978-80-87100-10-3

MAŇÁK, Josef a Vlastimil ŠVEC. *Výukové metody*. Brno: Paido, 2003. ISBN 80-731-5039-5.

Mgr. MRÁZOVÁ Lenka, Mgr. et. MgA SVÁTKOVÁ Barbora. *Aktivizující metody v muzejní pedagogice*. [online]. Brno: Moravské zemské muzeum, Metodické centrum muzejní pedagogiky [vid. 4.10 2018]. Dostupné z <http://www.mcmp.cz/vzdelavani/kurz-zaklady-muzejni-pedagogiky/studijni-materialy/>

MUSÍLEK, Radek a Ivana HAVLÍKOVÁ. Muzeum a návštěvníci s tělesným postižením. *Muzeum*. 2012, 49(2), 17-25 s. Dostupné také z: http://www.mcmp.cz/fileadmin/user_upload/vzdelavani/metodicke_texty/12_musilek_havlikova_handicapovani.pdf

Museum.cz [online]. Uherský Brod: Josef Bršlica, KVARC reklamní studio [vid. 3. 2. 2018].

RODOVÁ, Veronika. *Dramatická výchova v muzeu: náměty pro práci muzejního pedagoga* [online]. Brno: Moravské zemské muzeum, Metodické centrum muzejní pedagogiky, 2016 [vid. 10.10 2018]. ISBN 978-80-7028-468-1.

Dostupné z <http://www.mcmp.cz/vzdelavani/metodicke-texty-a-doporuceni/dramaticka-vychova-v-muzeu-1/>

SKLENÁŘ, Karel, Lubomír SRŠEŇ, Michal STEHLÍK, et al. *Velká kniha o Národním muzeu*. Praha: Národní muzeum, 2016. ISBN 978-80-7036-476-5

ŠVANCARA Petr. *Nejnavštěvovanější muzeum na světě Louvre a pak dlouho nic*. [online] Česká televize, zpravodajský web ČT24, [vid. 24. 10. 2018]. Dostupné z <https://ct24.ceskatelevize.cz/kultura/1054362-nejnavsteovanejsi-muzeum-na-svete-louvre-a-pak-dlouho-nic>

ŠEBEK, František. Několik pohledů do historie spolupráce muzeí a škol v českých zemích. *In Muzeum a vzdělávací systém v České republice: V. celorepublikové kolokvium na aktuální téma českého muzejnictví: Brno, 11. -12. listopadu 2008 : sborník příspěvků*. Praha: Asociace muzeí a galerií České republiky, 2010. ISBN 978-80-86611-39-6.

ŠOBÁŇOVÁ, P., 2012. *Muzejní edukace*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého. ISBN 978-80-244-3130-7

ŠPIČÁK, Josef a Václav HAVEL. *Karolina Světlá v Podještědí: průvodce muzeem Karoliny Světlé v Českém Dubě*. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1955. Knihnice českých literárních muzeí.

VÁGNEROVÁ Marie. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. Vyd. 2., dopl. a přeprac. Praha: Karolinum, 2012. Kultura a edukace. ISBN 978-80-246-2153-1.

ŽALMAN, Jiří. *Kapesní průvodce po muzeu a muzejnictví: (fiktivní rozhovor Jiřího Žalmana s muzejní elévkou)*. Praha: Národní muzeum, 2016. ISBN 978-80-7036-504-5.

Seznam příloh

- **Příloha 1: Fotodokumentace**
- **Příloha 2: pozorovací protokoly**

Přílohy

Příloha 1: Fotodokumentace programu (Vše autor Podještědské muzeu)

Obrázek 2: Úkol č. 1

Obrázek 3: Návštěva u Karoliny Světlé

Obrázek 4: Úkol č. 2

Obrázek 5: Úkol č. 3

Obrázek 6 : Úkol č. 4

Obrázek 7: Úkol č. 5

Obrázek 8: Úkol č. 6

Obrázek 9: Dračí poklad

Příloha 2: pozorovací protokoly

Pozorovaný předmět	pozorovaný děj, fakta, co vidím a slyším	myšlenky a hypotézy	vlastní pocity a emoce
Úkol č. 2	Průvodci a učitelky rozdělují děti do skupin k jednotlivým stanovištím. Je zde málo místa, nastavují strkanice. Obrázek sestavují velice rychle, některé děti se do úkolu nezapojují. Ziskávají druhý klíč.	Obtížnost úkolu je pro děti jednoduchá, měla jsem udělat více stanovišť s obrázky	Nastává zmatek, děti se těžko soustředí.
Úkol č. 3	Vcházíme do expozice se Světelskou rychtou, děti poslouchají výklad spisovatelky. Na vyzvání jdou řešit úkol. Děti se přetlačují, každý si chce přičichnout k pytlíčkovým kořením. Většina dětí dává pozor, dvě děti místo plnění úkolu zavádí rozhovor mimo téma přesto získávají další klíč, musí slíbit, že se polepší.	Snaha o získání pozornosti dětí. Využívání kartiček s kořením. Po dávání dětem, změna činnosti by mohla získat pozornost k tématu. Na příští prohlídku zvolit jinou formu plnění úkolu.	Pocit obavy, je nutné děti zklidnit. Na dětech jsem pozorovala strach, že klíč nezískají.
Poslech předehry opery Hubička	Děti vcházejí do místnosti, kde začíná hrát předehra opery Hubička, ztiší se a poslouchají.	Změna činnosti výrazně pomáhá ke zklidnění.	Hudba zaujala a nastalo ticho.
Úkol č. 4	Průvodce vysvětluje pojem opera a souvislosti s ní. Potom děti podle obrázků poznávají hudební nástroje, tím získaly další klíč.	Děti pravděpodobně v MŠ pracují s hudbou.	Mám radost, že všechny hudební nástroje děti poznaly.
Počítání na počítačce	Vstupujeme do prostoru expozice staré školy, která je překvapuje. Předměty ve třídě nepoznávají, počítáme na starém počítačce.	Urůzné velikosti předmětů dítě nedokáže určit, že jde o stejný předmět. (počítadlo)	Při manipulaci s exponáty je pro děti práce zábavná.
Úkol č. 5	Dětem ukazují další klíč, který mohou získat po uhádnutí hádanek.	Děti přišly na jiná řešení hádanek, které mě vůbec nenapadlo.	Překvapila mě bohatá fantazie dětí.
Co do školy nepatří	Ze šuplíku učitelského stolu druhý průvodce vytahuje předměty, které paní učitelka zabavila žákům. Děti se je snaží poznat.	Hračky dnešních dětí jsou odlišné od hraček minulosti.	Dětem tyto předměty nic neřikaly. Vůbec je to nezaujalo.
Nalezení pokladu	Děti odevzdávají získané klíče strážci pokladu. Odemyká dračí skříň, vytahuje truhlici s pokladem, kterou předává učitelkám, ty dětem poklad představují.	Je vidět, že učitelky děti znají, ví, jak s dětmi pracovat.	Děti mají radost z pokladu. Hned se chtějí se svými zážitky pochlubit paním učitelkám.
Závěrečné hodnocení	Ptám se dětí, jak se jim program líbil a ať zatleskají, jestli ano. Potom aby vyjádřily roztaženým rukou, jak hodně se jim program líbil.	Z mého hlediska tyto metody hodnocení byly nejvhodnější pro danou věkovou skupinu.	Děti kromě potlesku hlasitě křičely „Ano“.

Obrázek 10: Pozorovací protokol "Kytičky"

Pozorovaný předmět	pozorovaný děj, fakta, co vidím a slyším	myšlenky a hypotézy	vlastní pocity a emoce
Úvodní diskuze	Děti sedí usazené na židlích a pozorně poslouchají naše otázky, odpovídají se studem, místy mlčí. Ukazujeme jim klíče, které musí získat k otevření pokladu.	Tyto děti jsou mladší než předchozí skupina, pojem muzeum znát nejspíš nebudou.	Děti jsou zakřiknuté, nevím, jak bude probíhat program.
Úkol č. 1	Přichází pan Blášků, který se dětem představuje, mluví o jeho koničku myslivosti. Děti uvádí do prvního úkolu, jsou otevřenější, postava je zaujala, odpovídají na otázky, úkol plní bez obtíží, ale nechávají se zmást panem Bláškou. „Vidíte, tohle lva jsem zrovna potkal včera na cestě do Smržova, je to možné abych ho zde potkal?“ Děti souhlasí. Při určování obrázku velblouda, jedno dítě ho pojmenuje jako „Jehlboun“ a všechny děti se přidají i přesto získávají první klíč.	Očekávala jsem, že všechny zvířata pojmenují správně, tento davový efekt jsem nečekala.	Děti se konečně uvolnily a začínají komunikovat.
Diskuze u K. S.	Vstupujeme společně s dětmi do bytu Karoliny Světlé. Postava spisovatelky kladla otázky ohledně pohádkových postav, děti pomalu odpovídají.	Myslela jsem si, že děti postava Karoliny Světlé zaujme a budou bezprostředně odpovídat na otázky.	Cítím, že děti jsou si v cizím prostředí nejisté.
Úkol č. 2	Děti se rozdělují do skupin k jednotlivým stanoviskům. Děti je málo, takže se bez problémů ke stanoviskům vešly, plní úkol, dostávají klíč.	Práce na úkolu je pomalejší, líbí se mi, jak děti si každý krok rozmyslí a radí se svými kamarády.	Tento úkol pomohl uvolnit atmosféru.
Úkol č. 3	Vcházíme do expozice se Světlou rychtou, děti poslouchají výklad spisovatelky. Na vyzvání jdou řešit úkol. Pytlíčky dětem předáváme.	Úprava úkolu pomohla ke zdánlivému plnění úkolu.	Je dobře, že jsme zvolily předávání pytlíčků dětem přímo do ruky.
Poslech předehry opery Hubička	Děti vcházejí do místnosti, kde začíná hrát předehra opery Hubička, poslouchají.	Udržet pozornost u těchto dětí je lepší než u předchozí skupiny.	Hudba děti zaujala.
Úkol č. 4	Průvodce vysvětluje pojem opera a souvislosti s ní. Potom děti podle obrázků poznávají hudební nástroje, tím získaly další klíč.	Děti pravděpodobně v MŠ pracují s hudbou.	Mám ráda dost, že všechny hudební nástroje děti poznaly, tento úkol považuji za nejlépe splněný.
Počítání na počítači	Vcházíme do školní třídy, děti si vybavení staré školy prohlíží, poté se zastavíme u starého počítače. Děti počítaly spolu semnou na počítači.	Vhleďme k věku dětí jsme nezařazovali všechny matematické operace.	Školní třída byla pro děti zajímavá.
Úkol č. 5	Dětem ukazují další klíč, který mohou získat po uhádnutí hádanek.	Hádanky jsme přizpůsobily věku dětí.	Dětem úkoly jdou skvěle.
Nalezení pokladu	Děti odevzdávají získané klíče strážci pokladu. Odemyká dračí skříň, vytahuje truhlici s pokladem, kterou předává učitelkám, ty dětem poklad představují.	Je vidět, že učitelky děti znají, ví, jak s dětmi pracovat.	Děti mají ráda dost z pokladu. Hned se chtějí se svými zážitky pochlubit paním učitelkám.
Závěrečné hodnocení	Ptám se dětí, jak se jim program líbil a ať zatleskají, jestli ano. Potom aby vyjádřily roztažením rukou, jak hodně se jim program líbil.	Z mého hlediska tyto metody hodnocení byly nevhodnější pro danou věkovou skupinu.	Děti kromě potlesku hlasitě křičely „Ano“.

Obrázek 11: Pozorovací protokol "Sluníčka"